

2014-05-20

Tid 2014-05-20, kl 19:00

Plats Vård- och omsorgsboendet Tornet, Tomtbergavägen 361, Norsborg

Vård- och omsorgsnämnden är inbjuden till en visning av Tornet kl 17:30. Därefter gruppmöten från kl 18:00.

Ärenden

Justering

- 1 Information från förvaltningen
- 2 Delårsrapport 1 (skickas ut 15 maj)
- 3 Remiss - Tryggt att bli äldre i Botkyrka - Äldreplan 2014-2020
- 4 Remiss - En samlad kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård och socialtjänst (DS 2014:9)
- 5 Avslut driftentreprenad, Tre Källor
- 6 Anmälningssärenden
- 7 Redovisning av delegationsbeslut
- 8 Övriga frågor

BOTKYRKA KOMMUN
Vård- och omsorgsnämnden

KALLELSE/FÖREDRAGNINGSLISTA

2[2]

2014-05-20

Tuva Lund (S)
Ordförande

Annita Olsson och Clara Hansson
Sekreterare

Gruppmöte (S, V, MP) tisdag 13 maj klockan 18:30 i Servitutet, kommunal-
huset plan 8.

1

Information från förvaltningen

Förvaltningschefen informerar.

2

Delårsrapport 1 (skickas ut 15 maj)

Skickas ut senare.

3**Remiss Tryggt att bli äldre i Botkyrka - Äldreplan 2014-2020
(von/2011:168)****Förslag till beslut**

Vård- och omsorgsnämnden godkänner förvaltningens yttrande.

Sammanfattning

På uppdrag av Kommunstyrelsen och i ett samarbete mellan fem förvaltningar har en äldreplan för Botkyrka kommun tagits fram. Planen har samordnats och författats av vård- och omsorgsförvaltningen men omfattar hela kommunens samlade ansvar för den äldre befolkningen. Syftet med planen är att informera kommuninvånarna om vilken service som erbjuds idag och vilken vilja och ambition Botkyrka kommun har att skapa bra förutsättningar för ett positivt åldrande framöver.

I svaret ombeds nämnden redovisa 1) Vilka utvecklingsområden och ambitioner i äldreplanen som är prioriterade för vård- och omsorgsnämnden.

2) På vilket sätt vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde kan bidra till att uppnå de ambitioner som uttrycks i äldreplanen. För tydlighetens skull har förvaltningen valt att besvara dessa två frågor samtidigt.

2014-04-03

Dnr von/2011:168

Referens
Emma ÅbergMottagare
Vård- och omsorgsnämnden

Remissversion Tryggt att bli äldre i Botkyrka - Äldreplan 2014-2020

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden godkänner förvaltningens yttrande.

Sammanfattning

På uppdrag av Kommunstyrelsen och i ett samarbete mellan fem förvaltningar har en äldreplan för Botkyrka kommun tagits fram. Planen har samordnats och författats av vård- och omsorgsförvaltningen men omfattar hela kommunens samlade ansvar för den äldre befolkningen. Syftet med planen är att informera kommuninvånarna om vilken service som erbjuds idag och vilken vilja och ambition Botkyrka kommun har att skapa bra förutsättningar för ett positivt åldrande framöver.

I svaret ombeds nämnden redovisa 1) Vilka utvecklingsområden och ambitioner i äldreplanen som är prioriterade för vård- och omsorgsnämnden.

2) På vilket sätt vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde kan bidra till att uppnå de ambitioner som uttrycks i äldreplanen. För tydlighetens skull har förvaltningen valt att besvara dessa två frågor samtidigt.

Bakgrund

För att skapa trygghet är det viktigt att som privatperson kunna planera framåt för sitt åldrande och veta att det finns hjälp att få och aktiviteter att ta del av vid behov. Äldreplanen har kommit till för att informera om vilken service kommunen erbjuder idag och vilka tankar, ambitioner och idéer kommunen har för framtiden.

Idag har Botkyrka kommun en i jämförelse ung befolkning, men på sikt kommer antalet och andelen äldre personer att öka. Samtidigt lever vi längre; en ökning som innebär fler friska år men även år med inslag av sjukdom och större behov av hjälp. Denna utveckling medför ett ökat tryck på kommunen och ett ökat behov av att samordna kommunens arbete och resurser. Med fler friska år av ålderdom kommer samtidigt nya krav på att ar-

2014-04-03

Dnr von/2011:168

beta hälsofrämjande, att erbjuda aktiviteter som passar alla äldre, att erbjuda olika boendeformer innan särskilt boende och att anpassa verksamheterna efter kommande behov och önskemål.

Med anledning av detta har kommunens äldreplan tagits fram.

Synpunkter på äldreplanen

Som initiativtagare till och samordnare av äldreplanen anser vård- och omsorgsförvaltningen att äldreplanen fyller en viktig funktion. Förvaltningen välkomnar särskilt att äldrefrågan ses utifrån ett kommunperspektiv och inte som en angelägenhet enbart för vård- och omsorgsförvaltningen.

Äldreplanen har potential att bli ett viktigt dokument för att hålla ihop kommunen inom äldrefrågan. Utöver det innehåller planen grundläggande information om vad kommunen erbjuder de äldre idag, något vi tror många äldre efterfrågar. Förvaltningen föreslår därför att denna information om tjänster, service och aktiviteter sammanställs i en kort och enkel broschyr att distribuera till kommunens äldre.

Vi anser att äldreplanen är välformulerad, informativ och bra utformad. För att göra planen ännu något tydligare för den tänkta målgruppen föreslår dock förvaltningen två mindre tillägg enligt nedan:

Inledningen bör kompletteras med en kort passage om planens disposition. Här bör förtydligas att de flesta rubriker i planens tre huvudkapitel avslutas med en beskrivning av vilka ambitioner kommunen har inom det berörda området. Dessa mål bör på ett eller annat sätt även betonas i den löpande texten för att göra det tydligare för läsaren vad som är information om dagsläget och vad som är framtida planer eller ambitioner.

Vård- och omsorgsnämndens prioriterade utvecklingsområden och hur de ska uppnås

Följande områden har nämnden identifierat som prioriterade, nedan redovisas även på vilket sätt vi planerar att uppnå dem:

- *Kommunen ska stötta initiativ från medborgarna i att erbjuda socialt stöd, eller att ordna aktiviteter för äldre inom äldreomsorgen. Kommunen ska arbeta för att volontärverksamheten ska öka.*

Denna punkt finns redan i anhörigstöds uppdrag men om nämnden har högre ambitioner än så bör en extra resurs tillsättas. I tjänsten skulle ingå att utveckla och samordna ett fungerande samarbete och ta fram ett system för hur vi på bästa sätt kan matcha brukare och volontär. Detta är något som särskilt hemtjänsten skulle

2014-04-03

Dnr von/2011:168

gynnas av. Redan idag har flera föreningar uttryckt intresse att samarbeta med kommunen men tyvärr har resurser saknats för att ta vara på dessa krafter.

- *Kommunen vill ta fram ett komplement till landstingets hälsosamtal. Kommunen ska på prov erbjuda samtal till kommuninvånare som fyller 80 år.* Förvaltningen för just nu diskussion om att avskaffa 80-årskuvertet som det ser ut idag och istället skicka ut informationskriften Guide till äldreomsorgen, där det framgår vad vård- och omsorgsförvaltningen erbjuder för service, när någon fyller 80. Vid samma tillfälle kommer födelsedagsbarnet att erbjudas samtal med någon från förvaltningen. De som inte nappar på det skriftliga erbjudandet kommer eventuellt kontaktas igen via telefon.

- *Kommunen ska i sina olika roller bli bättre på att lotsa äldre vidare till aktiviteter och mötesplatser, och motivera till deltagande.* Förvaltningens medarbetare kommer framöver att informera om vad för typ av service kommunen erbjuder även utöver det behovsprövade stödet. Det kan exempelvis handla om att biträdande enhetschefer informerar vid första besöket hos nya brukare inom hemtjänsten, eller att informationen sprids vid förvaltningens kontakter med relevanta intresseorganisationer och brukarråd eller att anhörigstöd vid sina kontakter nämner vad kommunen har att erbjuda om behov verkar finnas av denna information. För att uppnå detta planerar förvaltningen att ägna en del av en temadag åt att informera om vad vård- och omsorgsförvaltningen och andra förvaltningar erbjuder de äldre. Förhoppningen är att det ska få fler av vård- och omsorgs brukare att ta del av dessa aktiviteter och tjänster. (Se även nedanstående punkt om ökat samarbete med volontärer och intresseorganisationer för ytterligare information och kommande satsningar.)

- *Kommunen ska arbeta för fler alternativ i utbudet av boendeformer för äldre.* Vård- och omsorgsförvaltningen samarbetar idag med Botkyrkabyggen kring denna fråga men skulle gärna utöka samarbetet till att innefatta samhällsbyggnadsförvaltningen och andra aktörer.

- *Kommunen har ambitionen att definiera och utveckla ett eget trygghetskoncept för boendeformen trygghetsboende och ska arbeta för att trygghetsbostäder etableras i Botkyrka.* Se ovanstående punkt. Detta är även något verksamhetscheferna inom äldreomsorgen respektive myndigheten har fått i uppdrag av förvaltningschefen att arbeta med. Arbetet pågår.

- *Kommunen ska aktivt bevaka och dra nytta av utveckling av teknik och hjälpmedel som kan bidra till äldres självständighet och välmående. Kommunen*

2014-04-03

Dnr von/2011:168

ska vara öppen för, och ta initiativ till, att pröva nya tekniska lösningar och hjälpmedel.

Förvaltningen planerar att prova ett antal olika hjälpmedel ute i verksamheten för att undersöka om de höjer brukarnas livskvalitet. Det handlar exempelvis om tillsyn via kamera nattetid för att öka tryggheten, bildtelefoni för att brukare ska kunna se personal och anhöriga vid telefonkommunikation, och läsplattor i syfte att interagera med demenssjuka brukare.

- *Kommunen ska kunna erbjuda ett antal serviceinsatser utan biståndsbeslut genom att den äldre får en viss mängd tid som han eller hon kan disponera själv.* Förvaltningen kommer så snart det är möjligt att påbörja arbetet med de förändringar som krävs för att få till en sådan rutin.

- *Kommunen ska ta fram en demensstrategi för att kunna ge bra stöd när fler äldre drabbas av demens.*

En ny strategi har tagits fram och godkändes av vård- och omsorgsnämnden den 22 april 2014. Strategin innebär bland annat att fler somatiska platser konverteras till demensplatser, att personal inom hemtjänst och vård- och omsorgsboenden utbildas i demensfrågor och att anhöriga blir mer delaktiga i omsorgen.

- *Verksamheten på våra vård- och omsorgsboenden ska planeras utifrån behov av språk- och kulturinriktning. Ungefär en tredjedel av platserna på vård- och omsorgsboenden med demensinriktning ska planeras för personer med utländsk bakgrund.*

Förvaltningen är av den uppfattningen att delar av framtida boenden bör planeras utifrån dessa inriktningar.

- *Personalens språkkunskaper ska i möjligaste mån matchas med de äldres språk inom äldreomsorgens olika verksamheter.*

Idag sker detta inom det finska språket som en del i våra åtaganden som finskt förvaltningsområde. Bland annat planeras just nu för ytterligare en finsk demensavdelning. Även övriga språk kommer på sikt att bli aktuella.

- *Kommunen ska fortsätta att stärka personalens kompetens inom olika områden.*

Stora satsningar pågår redan nu med hjälp av medel från Omvårdnadslyftet och kommunens kompetensfond. Förvaltningen kommer att ha fortsatt behov av kompetensutveckling (cirka 65 procent av omvårdnadspersonalen uppfyller idag de formella kraven) även efter att dessa medel upphör vid halvårsskiftet 2014, men har svårigheter att bära en sådan kostnad med enbart förvaltningsmedel.

2014-04-03

Dnr von/2011:168

- *Kommunen vill hitta sätt att utöka det nätbaserade anhörigstödet och ska arbeta för att anhörigperspektivet ska finnas med i alla verksamheter inom äldreomsorgen.*

Ett arbete pågår med att öka kunskapen om anhörigstöd inom hela äldreomsorgsverksamheten. Förvaltningen har som mål att 60 procent av medarbetarna ska ha ökat sin kompetens kring vikten av anhörigstöd innan året är slut. En mätning kommer att ske innan och efter utbildningssatsningen.

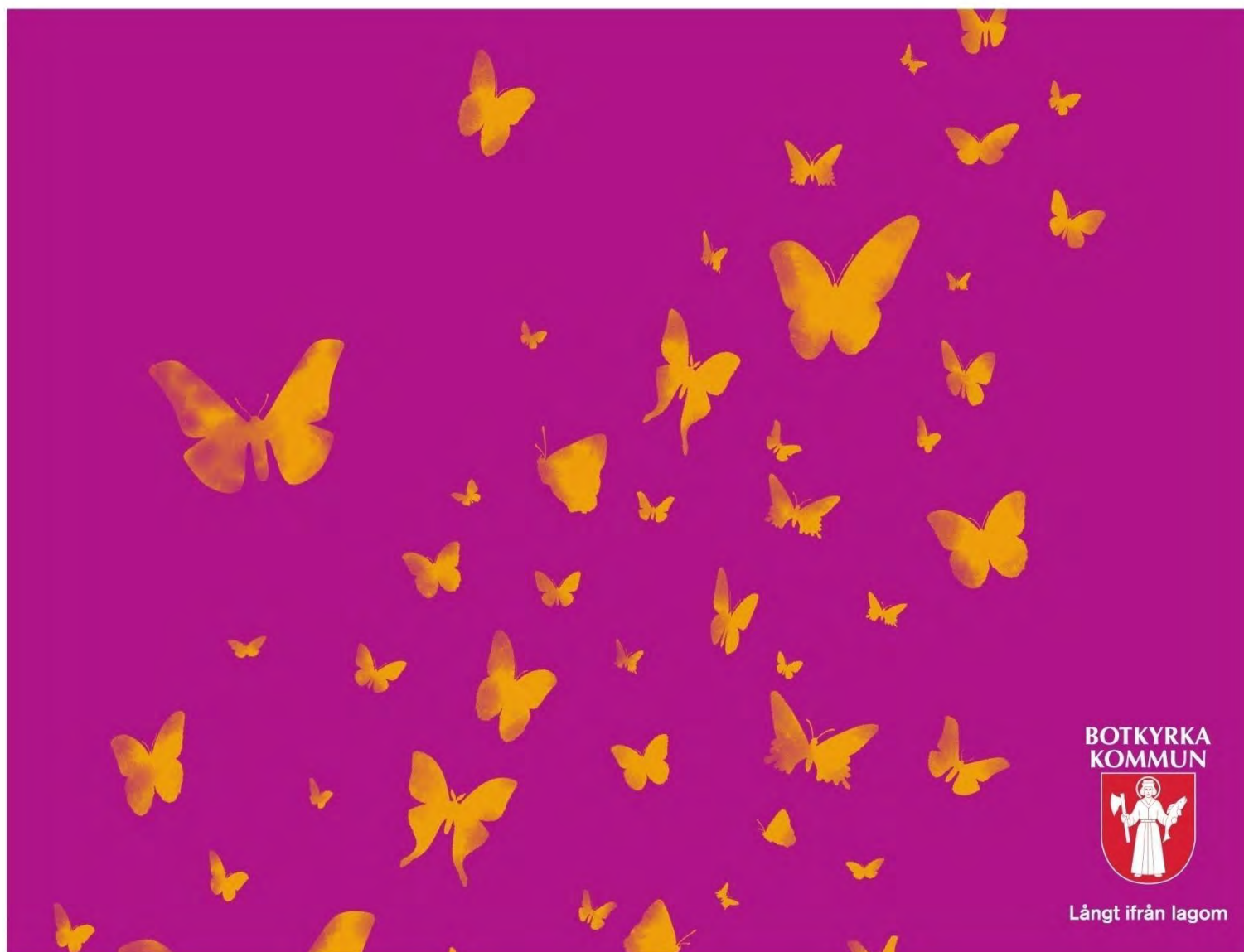
Anne Lundkvist
Vård- och omsorgschef

**LÅNGT
IFRÅN LAGOM**

Tryggt att bli äldre i Botkyrka

Äldreplan 2014–2020

Remissversion, vår 2014

Innehåll

Inledning	3
Varför en äldreplan?	3
Arbetet med att ta fram äldreplanen	3
Den äldre befolkningen i Botkyrka	4
Hur mår vi i Botkyrka?	4
Befolkningsutveckling och framtidens äldre	4
Aktiviteter och mötesplatser	7
Kulturella aktiviteter	7
Biblioteken	8
Digital delaktighet – att använda internet	8
Mötesplatser och friluftsliv	8
Ett rikt föreningsliv och frivilliga krafter	9
Uppsökande verksamhet	9
Ett högre deltagande	10
Ett tryggt och tillgängligt boende	13
Hur bor äldre i Botkyrka?	13
Hur vill man som äldre bo?	13
Ett anpassat hem	14
Hjälp och trygghet i det egna hemmet	14
Tekniska lösningar och hjälpmedel	15
Olika boendeformer	15
Seniorboenden och trygghetsbostäder	16
Vård- och omsorgsboenden	16
Den betydelsefulla närmiljön	17
En god omsorg	20
Att få äldreomsorg	20
I omsorgen möts vi och våra olika behov	21
Demens	21
En interkulturell omsorg och finskt förvaltningsområde	22
Delaktighet och inflytande	22
Stöd till anhöriga	23
Mat och näring	23
Kvalitetsarbete	24
Vill du veta mer?	27

Inledning

Att bli och vara äldre – vad innebär det, hur är man då? Tillhör man automatiskt ”de äldre” så fort man fyller 65 år? Det finns många föreställningar om hur en äldre person är och det kan vara svårt att känna igen sig i den stereotypa bilden av att vara äldre. Hur man mår och identifierar sig, och vad man har för intressen är individuellt och skiljer sig mycket åt. Likaså skiljer sig behoven och önskemålen som rör ens vardag och framtid.

Det finns många områden som berör och kan förbättras för äldre – också i vår kommun. Vi från kommunen vill satsa på att utveckla några områden de kommande åren. Det gäller boende, tillgänglighet, vård och omsorg, förebyggande och hälsofrämjande arbete, samt aktiviteter och mötesplatser. Inom dessa områden kommer det krävas olika satsningar för att möta framtida behov.

Varför en äldreplan?

I det här dokumentet, äldreplanen, beskriver vi vad vi i Botkyrka kommun gör i dag för kommuninvånare som är 65 år och äldre och vilka behov, utmaningar och planer som finns inför framtiden. Frågor som vi tar upp är: Hur vill man som äldre bo? Vilka är framtidens behov av vård- och omsorg? Hur kan vi skapa förutsättningar för att kommunens invånare ska må bra och hålla sig friska längre? Hur möjliggör vi delaktighet och en innehållsrik vardag?

Genom att beskriva detta vill vi ge en bild av vad man som äldre kan förvänta sig av kommunen, och ge medborgaren en möjlighet att själv fundera över och planera sitt liv som äldre. Med äldreplanen vill vi förmedla att det är tryggt att bli äldre i Botkyrka. För att så många som möjligt i målgruppen ska kunna ta del av planen översätts den till de vanligaste språken bland äldre Botkyrkabor.

Arbetet med att ta fram äldreplanen

I arbetet med att ta fram äldreplanen har vi tänkt långsiktigt. Planen sträcker sig från 2014 till 2020. Den ger en bakgrund till och en riktning för hur kommunen ska hantera och bemöta den äldre befolkningens behov och önskemål under denna period.

Vård- och omsorgsförvaltningen har haft ansvar för att bereda äldreplanen och en projektgrupp med representanter från kommunens olika berörda förvaltningar har bidragit i arbetet. Det underlag projektgruppen har tagit fram har fortlöpande diskuterats både på politisk nivå och på tjänstemannanivå. I samband med framtagandet av äldreplanen har vi samrått med pensionärsföreningar och föreningar som har verksamhet riktad till äldre.

Äldreplanen ska följas upp och revideras under 2017. Då tar vi hänsyn till förändringar och utveckling som berör äldre och vi ska följa upp de ambitioner och förändringar som beskrivs i äldreplanen.

Den äldre befolkningen i Botkyrka

Nutidens och framtidens äldre befolkning i Botkyrka, vad vet vi om den? Vissa saker vet vi med god säkerhet, medan annat är uppskattningar vi gör. Det vi vet och uppskattar om nutidens och framtidens äldre visar på hur vi i kommunen ska arbeta framöver. Det visar vilka behov och utmaningar som finns, hur vi ska prioritera och var vi kan göra mest nytta.

Hur mår vi i Botkyrka?

Hälsan i Sverige har blivit allt bättre under de senaste decennierna. Medellivslängden har ökat och förväntas också fortsätta öka. Främst är det friska år som vi förlänger livet med, men det tillkommer också år med inslag av sjukdom och funktionsnedsättning. De flesta av dem som nu går i pension har många år kvar med förhållandevis hög levnadsstandard, god funktionsförmåga, hälsa och möjlighet till ett aktivt liv. Förändringar i hur vi mår kommer med stigande ålder men det ser olika ut för olika personer. Det är skillnader i hälsa mellan olika socioekonomiska grupper av kvinnor och män med olika utbildning, arbete och inkomst, samt mellan Botkyrka, Stockholms län och genomsnittet för hela landet. Mycket av ojämlikheten i hälsa beror på skillnader i livsvillkor och levnadsförhållanden. Genom att kommunen vet om skillnader som påverkar hälsan kan vi arbeta för att alla kommuninvånare, däribland äldre, ska må bra.

Ekonomiskt bistånd

Ibland uppstår situationer i livet när pengarna inte räcker till. Då kan du vända dig till *mottagningen för ekonomiskt bistånd* för att ansöka om ekonomiskt bistånd.

Det finns ett samband mellan socioekonomisk ställning och hälsa. I Botkyrka kommun finns stora skillnader i inkomstnivå, både mellan och inom våra olika kommundelar. Inkomstnivå är sammankopplat med graden av vårdutnyttjande. De med lägre inkomstnivå utnyttjar vården mindre. Tydliga hälsoskillnader utifrån inkomst syns även när man studerar vad som främjar hälsan – som fysisk och social aktivitet och goda kostvanor – och det som är hälsorisker – som rökning och alkohol. Fall är den vanligaste orsaken till skador bland äldre personer.

Den självskattade hälsan är lägre i Botkyrka i jämförelse med länet. Men en tendens är att den självskattade hälsan förbättras bland personer under 65 år, vilket kan tyda på att framtidens äldre kommer att må bättre. Inkomst, ålder, om man är man eller kvinna och om man bor ensam eller tillsammans med någon påverkar den psykiska hälsan och om man känner ensamhet, oro och ångest. Allt fler äldre uppger dock att de har ett socialt nätverk, deltar i aktiviteter och har tillgång till ett socialt stöd. Kvinnor deltar i större utsträckning än män i aktiviteter tillsammans med andra. Samtidigt rör kvinnor på sig mindre än män. Andelen stillasittande är större i Botkyrka än i resten av länet. I Sverige minskar andelen personer som är inaktiva och vi kan hoppas att denna trend slår igenom även i Botkyrka.

Befolkningsutveckling och framtidens äldre

Botkyrka har en ung befolkning, men antalet äldre personer ökar och deras andel växer. Denna utveckling finns inte bara i Botkyrka utan även i övriga Sverige och i Europa. Fram till 2020 blir det en stor ökning av personer i åldrarna 65–79 år. Därefter övergår denna ökning till ålderskategorin 80 år och äldre. Ytterligare en tendens är en tydlig, men tillfällig, ökning av gruppen 90 år och äldre fram till cirka 2015. I åldersgruppen 65–79 år är fördelningen mellan män och kvinnor relativt jämn, men

andelen kvinnor ökar tydligt i åldersgruppen 80 år och äldre.

Bland personer i Botkyrka som är 65 år och äldre har mer än en tredjedel utländsk bakgrund, och bland personer 55 till 64 år har nästan hälften utländsk bakgrund. Det innebär att många av framtidens äldre kommer att ha rötter i andra länder. Bland Botkyrkas pensionärer kommer många i dag ifrån Finland, Turkiet och forna Jugoslavien. Även framöver kommer många äldre att ha rötter i dessa länder men på sikt ökar antalet äldre från Irak, Polen, Chile och Syrien. Detta gör att kommunen kommer att behöva större språklig och kulturell kompetens inom verksamheter riktade till äldre.

Fyrtioåringarna befinner sig i hög grad fortfarande i arbetslivet och de kommer först under 2020-talet i större utsträckning behöva söka hjälp inom vården. Fyrtioåringarna kommer generellt sett att ha bättre ekonomiska förutsättningar och en större vana att påverka sin egen situation.

Allt fler väljer att arbeta efter att de fyllt 65 år. För närvarande arbetar cirka sex procent av kvinnorna och 12 procent av männen i Botkyrka efter 65 år. De äldre blir allt mer välutbildade. Tidigare har männen haft en högre utbildningsnivå men kvinnorna vinner mark. Även framöver kommer män ha högre ålderspension än kvinnor trots att skillnaderna minskar. De äldre får allt bättre ekonomiska villkor men en del av framtidens pensionärer kommer, liksom nu, ha en låg inkomstnivå.

Allt fler av framtidens pensionärer kommer att vara mer teknikvana och ha fler kanaler för att söka information och kommunicera genom, men inställningen till tekniska lösningar varierar. Hur den framtida äldre befolkningen ser ut, agerar och vilka behov som uppstår kommer att påverka kommunens verksamhet. Kommunen behöver vara rustad för att möta framtidens kända och okända behov, och service och insatser kommer att ändras över tid.

En typisk 65-plussare i Botkyrka?

Så hur är en typisk Botkyrkabo som är över 65 år? Svaret är nog att det skulle vara svårt att definiera en sådan. Här finns ju en mycket stor mångfald vad gäller bakgrund, kulturer och individuella preferenser – dessutom en mycket större sådan än vad det finns i många andra kommuner. Bara det att drygt 50 procent av våra medborgare har sina rötter i andra länder och att det talas cirka 100 olika språk i Botkyrka!

I dag är de flesta 65-plussare svenskfödda även i Botkyrka. Den näst största gruppen är de med finsk bakgrund och den tredje största gruppen de som är födda i Turkiet. Till den sistnämnda gruppen hör huvudsakligen personer som identifierar sig som etniska turkar eller som syrianer, assyrier eller kaldéer.

I äldreplanen kommer vi att få lära känna Margit, Antti och Meryem¹ som ingår i varsin av de tre stora grupperna av 65-plussare. Detta betyder dock inte att de skulle vara representativa för hela sin grupp. Även fast det säkert finns gemensamma nämnare med många personer, är alla ändå unika. Alla är individer. Alla är på sitt sätt långt ifrån lagom.

¹ Dessa tre är fiktiva personer, men deras egenskaper baseras på intervjuer med och kommentarer av ett antal verkliga personer.

Margit

87 år. Född i Karlskrona. Änka sedan elva år tillbaka. Bor i en villa i stadsdelen Uttran.

Flyttade till Salems kommun i början av 50-talet för att jobba på Söderby sjukhus. Efter att ha gift sig bosatte sig Margit och hennes man först i en hyreslägenhet i Tumba, senare i villan i Uttran.

Margit läste till förskolelärare. Arbetade sedan inom förskolan ända fram till pensioneringen.

Hon har två döttrar. En dotter bor i dag i Tullinge, den andra i USA. Margit har tre barnbarn som alla bor hos dottern i USA. Margit saknar dem mycket.

Hon trivs mycket bra i området där hon bor. Njuter av att det är nära till naturen.

Hon känner sig trött ibland, har börjat märka att åldern gör sitt. Via kommunens hemtjänst får hon hjälp med städning, tvätt och handling men vill fortfarande försöka laga maten själv.

”Jag tycker om att komma ut och promenera och försöker göra det nästan varje dag. Jag lägger min ork hellre på det än på dammsugning! Det kommer några flickor och pojkar två gånger i veckan och hjälper mig. Det funkar bra, men helst skulle jag vilja att det inte var så många olika personer som kom. Man har ju sina favoriter...”

Margit har flera vänner och bekanta, men de flesta bor inte i närheten. Hon kan känna sig lite ensam och ängslig ibland.

Kontakten med släkt och vänner sköter hon mestadels via telefon och brev.

”Men kanske borde jag lära mig att använda dator. Det är väl inte för sent för det än?”

Så gott som alla Margit umgås med är födda i Sverige.

”Jag har inte haft så mycket kontakt med andra kulturer än den svenska. Förrän nu med hemtjänsten. Till exempel är min favorithjälpängel från Eritrea. Han är så snäll och lyssnar alltid på mig.”

Förutom promenaderna gillar Margit att lösa korsord och lyssna på radio och musik, särskilt jazz. Då och då besöker hon mötesplats Tumbas solrum.

Margit älskar pelargoner. Hon har ett 40-tal olika sorter som pryder hennes fönsterbrädor.

Hon vill fortsätta bo hemma i villan så länge det bara går – så länge hon känner sig trygg. Men skulle hon bli sämre och inte kunna sköta sig själv, kan hon tänka sig att flytta.

”En servicelägenhet kunde vara något för mig. Där får man väl hjälp och slipper bli isolerad? Men jag vill absolut inte bo ihop med någon. Jag vill ha en egen lägenhet. Det är trevligt med sällskap, men jag vill också kunna vara i fred när jag vill. Dessutom måste jag ha plats för mina pelargoner!”

Aktiviteter och mötesplatser

Det finns flera skäl att utöva och delta i aktiviteter och det finns många olika former av aktiviteter. En aktivitet kan vara allt från att ta en promenad, läsa en bok eller att ha ett samtal med en medmänniska, till att delta i en studiecirkel, åka på konstrunda eller spela tennis. Varje person som deltar i en aktivitet har sina anledningar och skäl. Det kan handla om intresse, för att det ger god hälsa och gemenskap.

Aktiviteter har flera positiva effekter som man kanske inte alltid tänker på. Deltagande i kulturlivet stärker hälsan och skapar framtidstro. Och att ingå i ett socialt sammanhang kring en aktivitet kan ge en känsla av välbefinnande och gör att man känner meningsfullhet. Att fysisk aktivitet leder till bättre hälsa är sedan länge känt. Bland annat bidrar fysisk aktivitet till att man som äldre behåller sina förmågor längre. Mötesplatser, aktiviteter, friluftsområden och det arbete frivilliga och föreningar gör är på så vis viktiga hälsofrämjande, sociala och kulturella stödinsatser. Uppsökande verksamhet är en annan del i ett förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Vi har alla olika förutsättningar till att utöva aktiviteter och förutsättningarna förändras ofta när vi blir äldre. Botkyrka kommun vill att det ska finnas något för alla, oavsett vitalitet, var i kommunen man bor eller om man har en funktionsnedsättning. Samtidigt är det en utmaning att erbjuda något för alla, att nå ut till alla och att ha ett utbud i alla kommundelar. Botkyrka har ett rikt föreningsliv som engagerar även äldre och det finns föreningar som har verksamhet riktad till äldre. Genom ett bra samarbete ska kommunen och alla Botkyrkas föreningar komplettera varandra i utbudet av aktiviteter. Kommunen vill skapa goda förutsättningar för äldre kommuninvånare att hålla sig friska längre, öka sitt välbefinnande och höja livskvaliteten.

Kulturella aktiviteter

Äldre är en prioriterad grupp i kommunens kultur- och fritidsverksamhet. En mängd aktiviteter anordnas i både öppna och spontana former för äldre. Kommunen arbetar för att inspirera äldre till nya aktiviteter och göra det lätt att delta i stimulerande kultur. Förhoppningen är att aktiviteterna ska ge fler tillfällen till möten mellan människor, på fler och nya platser.

Exempel på aktiviteter är öppna seminarier med konstnärer och föreningar samt konserter som arrangeras på olika platser. Ibland ordnas guidade visningar med buss runt om i Botkyrka. Andra gånger ordnas guidade promenader i lite lugnare tempo, med sittplatser och hörslina. Visningarna kan exempelvis handla om Botkyrkas nutid, historia, kultur och natur. I samarbete med föreningar bjuds äldre in till nya platser att mötas på genom rörliga aktiviteter men också lugnare stunder.

Äldreveckan anordnas varje år i Botkyrka och är ett samarbete mellan föreningar, organisationer och kommunala verksamheter. Syftet med äldreveckan är att hjälpa äldre att hitta nya vägar till aktiviteter och att stödja föreningar och kommunala verksamheter i nyskapande av aktiviteter. Under äldreveckan ordnas temabaserade fester, föreläsningar och film- och musikföreställningar.

Biblioteken

För att alla ska kunna ta del av bibliotekens utbud har biblioteken i Botkyrka anpassad service för äldre kommuninvånare som behöver det. ”Boken kommer” är en tjänst som innebär att du som har svårt att själv ta dig till biblioteket kan få böcker skickade hem utan att det kostar något. Detta gäller oavsett var i kommunen du bor och om du bor i ett vård- och omsorgsboende eller inte. För att nå de som behöver ”boken kommer” samarbetar biblioteken med hemtjänsten och heminstruktören¹.

För dem som inte längre kan läsa böcker med vanlig text finns det böcker som tryckts med extra stor stil, så kallade storstilsböcker. För dem som inte vill eller kan läsa tryckta böcker, finns möjlighet att låna talböcker. Både bibliotek och enskilda låntagare har rätt att ladda ner talböcker och på biblioteken får man lära sig att själv ladda ner talböcker hemifrån. Man kan också få talböckerna kostnadsfritt hemsända med posten eller levererade med boken kommer-tjänsten.

Digital delaktighet – att använda internet

Botkyrka arbetar tillsammans med andra aktörer för att fler ska kunna ta del av information och utträta vissa tjänster via internet. Internet är en av de viktigaste informationskanalerna och därför är tillgång till det en demokratifråga. Kommunen vill att alla medborgarna ska ha goda förutsättningar att följa samhällsutvecklingen och att utträta vardagssysslor digitalt. Men många äldre har begränsade kunskaper om datorer och internet. Som hjälp anordnar biblioteket enskild handledning för datorovana, upplåter lokal till Seniornet² för kurser och hjälper till att lotsa medborgare vidare till utbildningar. Även kommunens medborgarkontor spelar en roll i äldre medborgares användande av datorer och internet.

Mötesplatser och friluftsliv

Att bli äldre kan innebära färre sociala relationer än tidigare. Samtidigt vet vi att ha ett socialt nätverk ger bättre hälsa. Att besöka en mötesplats för äldre kan vara ett sätt att utöka sitt sociala nätverk. Här kan man träffa andra, träna och delta i sociala aktiviteter.

I Botkyrka finns två kommunala mötesplatser riktade till äldre, i Tumba och i Grödinge. Mötesplatserna är till för kommuninvånare som är 60 år och äldre och bygger på att frivilliga driver verksamheten och formar utbudet. På mötesplatserna kan du exempelvis träna på gym, delta i vattengymnastik eller studiecirkel. I kommunen finns också många naturliga mötesplatser som det lokala centrumet eller kaféet. Mötesplatser skapas också när människor med samma intresse träffas.

Ofta är det redan aktiva personer som besöker mötesplatser och aktiverar sig på olika sätt, men vi vill också nå dem som inte redan är aktiva. Därför behöver innehållet på mötesplatserna utvecklas och med hjälp av engagerade frivilliga krafter kan

¹ I kommunen finns en syn- och hörselinstruktör som hjälper kommuninvånare med hörsel- och synhjälpmedel och informerar om sådant som kan underlätta vardagen för den med en syn- eller hörselnedsättning.

² Seniornet är en ideell IT-förening för äldre.

mötesplatser etableras i fler delar av kommunen. Samtidigt är det viktigt att kommunala mötesplatser inte tar över det arbete som ideella föreningar bedriver.

I Botkyrka finns stora grönområden. Att vara ute i naturen är en form av friskvård som bidrar till hälsa och välmående. Men för att alla ska kunna ha tillgång till dessa grönområden behöver kommunen underlätta för människor att vistas i och ta sig till grönområdena. Kommunen kan förenkla för medborgarna att ta sig ut i naturen med kollektivtrafik och skapa tydligare entréer till områdena med parkeringsplatser, bänkar och skyltar. I naturen kan vi öka tillgängligheten och tryggheten genom att märka ut leder och promenadslingsor och belysa vissa platser. Det kan behövas parkbänkar längs promenadsträckan där man kan sätta sig för att vila, och det är viktigt med bra information om natur- och kulturområdena och hur man kan ta sig dit.

Ett rikt föreningsliv och frivilliga krafter

Det finns flera föreningar och organisationer som både engagerar och består av äldre. Verksamheten varierar i utformning, från kultur- och fritidsverksamhet till en mer omsorgsinriktad verksamhet. Föreningarna bidrar till att skapa innehåll i vardagen och meningsfullhet i livet för äldre. Här är kommunens roll att uppmuntra och ge stöd åt föreningar och studieförbund.

Föreningarna är viktiga för kommunen på flera sätt. De hjälper oss att nå ut med sina kontaktnät och de anordnar aktiviteter själva och tillsammans med kommunen. I samarbetet med föreningarna får kommunen värdefulla synpunkter och nya idéer för hur arbetet för gruppen äldre kan utvecklas ytterligare. I och med att föreningarna verkar i olika kommundelar når de många och finns nära medborgaren.

För den äldre kan föreningarna innebära ett socialt nätverk och ett stöd, och frivilliga krafter kan fylla en viktig roll som ett komplement till den kommunala äldreomsorgen. Detta genom vara ett socialt stöd och aktivitetsordnare för äldre som själva har svårt att ta sig till en aktivitet. När det finns intresse från frivilliga personer att erbjuda socialt stöd, eller att ordna aktiviteter för äldre inom omsorgen, behöver kommunen kunna ta emot och stötta den frivilliga verksamheten. Kommunen ska arbeta för att öka volontärverksamheten.

Uppsökande verksamhet

Syftet med den uppsökande verksamheten är att förebygga och förhindra ensamhet och isolering. Uppsökande verksamhet kan bidra till ökad trygghet och att fler äldre kan bo kvar hemma längre. Både landstinget och kommunen har uppsökande verksamhet riktad till äldre. Exempelvis skickar Botkyrka kommun ut ett brev till alla 80-åringar. Brevet innehåller information om service, vård och omsorg och aktiviteter. Landstinget erbjuder hälsosamtal till personer som fyller 75 år. Hälsosamtalen ska ge bättre förutsättningar att hantera åldrandet. I samtalet berörs bland annat hälsa, fysisk aktivitet, kost, social gemenskap, delaktighet och boendesituation.

Kommunen vill utveckla ett samarbete med landstinget i den uppsökande verksamheten genom att ta fram ett bra komplement till hälsosamtalet. Kommunen ska

på prov erbjuda ett uppföljande samtal till kommuninvånare som fyller 80 år. Kommunen kan informera om vad vi kan göra för att ge äldre bättre tillvaro. Det kan vara att motivera till deltagande i det stora utbud av aktiviteter som finns, eller att informera om bostadsanpassning så att det blir tryggare och lättare att klara sig hemma. Vi vill också förmedla att kommunens äldreomsorg finns där om du skulle behöva det. En särskilt utsatt grupp är äldre vars partner har gått bort. Sorgen kan bidra till att man orkar mindre, att man isolerar sig hemma och blir mindre aktiv i allmänhet. I en sådan situation behövs ett socialt skyddsnät, här kan kommunens uppsökande verksamhet vara till hjälp.

Ett högre deltagande

I kommunen finns ett stort utbud och goda förutsättningar till att vara med på fysiska och kulturella aktiviteter, att själv vara delaktig i att utforma aktiviteter och att umgås med andra. Utmaningarna för kommunen handlar främst om att nå ut till alla med information och att motivera till deltagande.

Vi vet att fysisk aktivitet minskar ångest och oro, och sociala aktiviteter kan minska ensamheten. Men att delta i en aktivitet eller att ta sig till en träfflokal kan vara svårt, och om man redan känner sig ensam kan hindren kännas större. Även när det gäller fysisk aktivitet finns många upplevelser av hinder. Man kanske är ovan att träna eller röra sig, tror att besvären förvärras, att det skulle vara för sent att börja på äldre dar, eller att man måste träna hårt och länge för att det ska ge effekt.

Kommunen ska förbättra informationen om utbudet av aktiviteter, mötesplatser och friluftsområden. Informationen ska vara tydlig och finnas på flera språk och i olika format. Kommunen kan också i sina olika roller bli bättre på att lotsa var och en vidare. Genom uppsökande verksamhet tillsammans med landstinget kan kommunen ge information om utbud av aktiviteter och mötesplatser och samtidigt försöka motivera till deltagande. Inom äldreomsorgen kan hemtjänstpersonalen, biståndshandläggare och dagverksamheten sprida information och uppmuntra. Ytterligare ett sätt att nå och stödja fler äldre kan vara att etablera äldrelotsar som finns på medborgarkontoren eller att utveckla medborgarkontorens utbud så att det bättre tillgodoser äldres behov.

Aktiviteter bör utformas så att förutsättningarna är goda för många att delta. Kommunens aktiviteter ska var öppna för alla och det ska inte kosta mycket att delta. Aktiviteterna bör främja nya relationer och gemenskap. Eftersom det blir vanligare att äldre bor kvar hemma behövs det aktiviteter i alla delar av kommunen och mötesplatser i fler delar av kommunen. Detta kan kommunen förverkliga genom samverkan med föreningar och bostadsbolag. Tillgängliga färdssätt gör det möjligt för fler, än dem som bor i närheten, att delta.

I kommunen finns stora möjligheter att vara aktiv. Äldre ska ha goda förutsättningar att delta i sociala, kulturella och fysiska aktiviteter. Kommunen ska arbeta för att äldre Botkyrkabor mår bra och håller sig friska längre.

- Kommunen ska underlätta för äldre att vistas i och ta sig till kommunens grönområden.
- Kommunen ska stötta initiativ från medborgarna i att erbjuda socialt stöd, eller att ordna aktiviteter för äldre inom äldreomsorgen. Kommunen ska arbeta för att volontärverksamheten ska öka.
- Kommunen vill ta fram ett komplement till landstingets hälsosamtal. Kommunen ska på prov erbjuda samtal till kommuninvånare som fyller 80 år.
- Kommunen ska förbättra informationen om utbudet av aktiviteter, mötesplatser och friluftsområden.
- Kommunen ska i sina olika roller bli bättre att på att lotsa äldre vidare till aktiviteter och mötesplatser, och motivera till deltagande.
- Aktiviteter ska utformas så att många kan delta.
- Kommunen ska arbeta för att det ska finnas aktiviteter och träffplatser i fler kommundelar genom samverkan med föreningar och bostadsbolag.

Antti

76 år. Född i Österbotten i Finland. Bor i en hyreslägenhet i Tullinge tillsammans med frun och två katter.

Antti var 25 år när han kom till Sverige för att arbeta. Han fick jobb på Alfa Laval och bosatte sig i Tullinge redan då. I Finland arbetade han med allehanda jordbrukssysslor på hemortens bondgårdar.

När han kom till Sverige kunde han inte svenska.

”Jag har aldrig gått någon kurs i svenska. Jag har lärt mig själv. Men jag har ju haft arbetskompisar som pratat svenska – även fast många var finnar.”

Frun har varit hemmafru och har aldrig riktigt lärt sig svenska.

Barnen, två pojkar och en dotter, kan finska eftersom det var hemmaspråket. Dottern bor nu i Malmö, men sönerna är kvar i Botkyrka. Antti har fem barnbarn. Han tycker att det är lite synd att bara tre av dem kan finska.

Antti tycker att hans svenska är hyfsat bra, men han är lite bekymrad inför framtiden.

”Jag kan prata och förstå svenska än. Men jag vet inte hur pass bra jag kan ha den kvar. Nu när jag har gått i pension umgås jag mest med andra finstalande. Men jag tittar mycket på svensk TV och läser svenska tidningar. Jag hoppas att det hjälper.”

Han tycker om sin trerummare som ligger en bit från pendeltågsstationen. Enda nackdelen är att det inte finns bastu.

Han känner sig inte särskilt ensam. Frun och barnen finns ju och så bor några goda vänner i trakten. Men han har inte så mycket kontakt med grannarna.

Antti är medlem i den lokala finska pensionärsföreningen och åker på gruppresor som föreningen arrangerar, till exempel kryssningar till Helsingfors. Då får han chansen att utöva sin stora passion: att dansa finsk tango.

Han säger att han mår bra, trots att läkaren menar att han borde äta mindre socker. Däremot har han börjat oroa sig för fruns minne och att hon ska utveckla demens. Det är mer och mer han som måste ta hand om hushållet, och frun, numera.

Han har ingen egen erfarenhet av den kommunala äldreomsorgen.

”Om jag eller frun skulle behöva anlita hemtjänst, hoppas jag att vi kan få hjälp på finska. Annars blir det nog svårt. Och så får personalen inte vara allergisk mot katter.”

Ett tryggt och tillgängligt boende

Är det någonstans vi alla ska kunna känna oss trygga så är det i vårt hem. Kommunen har ett bostadsförsörjningsansvar för alla kommuninvånare. Att planera bra bostäder och trygga, tillgängliga³ boendemiljöer för äldre är en fråga för kommunens generella boendepanering. Kommunen har också ett särskilt ansvar för de äldre som behöver särskilda boendeformer enligt socialtjänstlagen. Äldre vill bo på olika sätt och förutsättningarna ser olika ut. Det är en trygghet att veta att det finns en väl fungerande äldreomsorg om behovet skulle uppstå.

Var och en väljer sitt boende och planerar sin boendesituation, men kommunen måste skapa förutsättningar för att det ska finnas något att välja bland. Detta kan kommunen göra genom att ha äldre i åtanke vid renovering av bostäder och vid nybyggnation. Kommunen ska också medverka till och skapa förutsättningar till etablering av olika boendeformer riktade till äldre.

Hur bor äldre i Botkyrka?

Många äldre i Botkyrka flyttade till kommunen under 1960- och 70-talen då stora delar av dagens Botkyrka växte fram, och det är många som bor kvar i den bostad de flyttade till då. Drygt hälften i åldersgruppen 65 år och äldre bor i bostäder från 70-talet. I åldersgruppen 65–74 år bor ungefär hälften i villor och radhus. Högre upp i åldrarna är denna andel mindre.

Ekonomiska förutsättningar styr ofta valet av boende. En ekonomisk tröskel kan vara orsaken till att man bor kvar i nuvarande bostad i stället för att flytta till en mer lättkött och anpassad bostad. En stor andel äldre bor i miljonprogrammets bostäder i Hallunda, Alby, Fittja och Norsborg. Dessa bostäder har hiss men är i övrigt inte anpassade för äldre personer som har svårt att gå eller andra funktionsnedsättningar. Många vill bo kvar i sitt hem även när en försämrad hälsa ändrar förutsättningarna. Då kan det bli aktuellt med insatser för att öka tillgängligheten i det egna huset eller lägenheten för att man ska kunna bo kvar med en god livskvalitet.

Den äldre befolkningen växer och de allra flesta över 65 år bor inte på ett vård- och omsorgsboende eller annan särskild boendeform, utan befinner sig på den ordinarie bostadsmarknaden. Därför är det viktigt att kommunen tänker på äldres behov vid renovering och nybyggnation. Detta gäller inte minst i den planerade förnyelsen av miljonprogrammen. Kommunen kan på olika sätt möjliggöra kvarboende för äldre.

Hur vill man som äldre bo?

Kvinnor ställer i regel högre krav på boendet än män. Gemensamt är dock önskemål om närhet till dagligvaruhandel, kommunikationer, primärvård och tillgänglig utemiljö. Generellt sett kan vi se att viljan att flytta ökar i det senare stadiet av livet. Det har ofta att göra med försämrad hälsa som innebär en flytt till en mindre och mer tillgänglig bostad, eller till ett vård- och omsorgsboende.

³ Tillgänglighet är ett begrepp som används för att beskriva hur pass väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för personer med funktionsnedsättning. Här ingår lokalernas utformning, tillgången till information och ett bra bemötande.

Bostadstillägg för pensionärer

Hos Pensionsmyndigheten kan du som är pensionär ansöka om bostadstillägg för din bostadskostnad. Detta kan du göra oavsett vilken typ av bostad du bor i.

Det har etablerats fler boendeformer för äldre på senare tid. Det gör att en flytt till ett vård- och omsorgsboende oftast inte är aktuellt så länge hemtjänst och hemsjukvård kan tillgodose medicinska och praktiska behov. Men man kan ändå känna sig otrygg och ensam, och då kan seniorboenden och trygghetsbostäder på den ordinarie bostadsmarknaden vara ett bra alternativ. I dessa typer av mellanboenden finns möjlighet till gemensamma aktiviteter och sociala kontakter. På så vis finns en förebyggande och hälsofrämjande funktion. Mellanboenden kan också avlasta trycket på vård- och omsorgsboenden när den äldres behov av vård inte är så stort, utan handlar om trygghet och fysisk boendemiljö.

Många äldre väljer att inte flytta. Att behöva flytta för varje ny krämpa som dyker upp är heller inte något som ska behövas. Är bostaden tillgänglig och väl fungerande är det ofta en bra lösning att bo kvar. För samboende personer är heller inte ensamhet och oro vanligen ett problem.

Ett anpassat hem

Får du svårt att röra dig kan det innebära att ditt hem behöver anpassas. Personer med funktionsnedsättning, däribland vissa äldre, kan ansöka om bostadsanpassningsbidrag för att på så vis göra hemmet tillgängligt. Bidraget kan exempelvis användas till att ta bort trösklar, byta ut badkar mot duschplats eller att montera en rullstolsramp utomhus.

I Botkyrkas bostadsbestånd finns det generellt brister i tillgängligheten. Det innebär att utformningen av bostaden och bostadsmiljön kan begränsa hur vissa äldre kan röra sig i och använda bostaden. För att kunna skapa tillgängliga bostäder måste de som planerar och genomför ombyggnationerna förstå äldres begränsningar och vilka hinder de upplever i vardagen. Arkitektur, form och design ska fungera för alla. Tillgängliga bostäder och boendemiljöer är på så vis nödvändigt för vissa, samtidigt som det underlättar för många och gör vardagen bekväm för alla. Många av de hinder som begränsar boendemiljöns tillgänglighet är enkla att åtgärda, men enklast av allt är att göra rätt från början.

För att inte skapa fler hinder när de gamla tas bort ska kommunens upphandlingar ställa krav på tillgänglighet och universell utformning. Tillgänglighetsperspektivet ska ingå som en naturlig del vid kommunens upprustning och nyinvesteringar. Så kallade ”Passa på-åtgärder”⁴ är både kostnadseffektiva och leder till besparing av arbetstimmar.

Hjälp och trygghet i det egna hemmet

När du behöver hjälp från andra för att klara din vardag är det kommunens roll att erbjuda vård och omsorg. Men det innebär inte nödvändigtvis att du flyttar till ett vård- och omsorgsboende. Hemtjänsten ger omvårdnad och hjälp i ditt eget hem. Syftet är att den som vill ska kunna bo kvar hemma och få hjälp med det som är för tungt att göra

Kvinnofrid

Är du kvinna och utsatt för våld, kränkningar, hot eller övergrepp av någon i din närhet kan du kontakta kvinnorådgivningen i Botkyrka. Här kan du få praktiskt stöd och samtalsstöd både enskilt och i grupp.

⁴ Passa-på-principen är ett sätt att hålla nere kostnader. Vid nya inköp eller andra förändringar passar man på att förbättra tillgängligheten.

själv. Kommunen arbetar hela tiden för att hemtjänsten ska upplevas som trygg och tillförlitlig. Detta är viktigt för att kunna möta efterfrågan om att få vård och omsorg i det egna hemmet. Som ett komplement till hemtjänsten är kommunens mål att volontärverksamheten ska öka. Frivilliga krafter kan utgöra ett socialt stöd som skapar trygghet.

Är du äldre eller har en funktionsnedsättning kan du också få hjälp av Botkyrkafixaren. Botkyrkafixaren kan till exempel hjälpa till med att byta glödlampor, sätta upp och ta ned gardiner. Botkyrkafixaren är en service, men syftet är också förebyggande, att äldre inte ska ramla och skada sig. Skulle behovet av Botkyrkafixaren öka finns möjligheten att utöka denna funktion.

Tekniska lösningar och hjälpmedel

Utveckling av tekniska lösningar och hjälpmedel kan bidra till att äldre kommer att kunna klara sig bättre i sina hem. Oftast är det landstinget som erbjuder hjälpmedel som rollatorer och hörapparater. I kommunen finns en syn- och hörselinstruktör som hjälper kommuninvånare med hjälpmedel för syn och hörsel och informerar om sådant som kan underlätta vardagen. Det finns också tekniska lösningar för att skapa trygghet i hemmet. Som äldre i Botkyrka kan du få trygghetslarm. Larmet bär man med sig och om man skulle ramla, känna dig orolig eller bli akut sjuk, larmar man till kommunens personal som då kommer.

Efterfrågan på teknikstöd förväntas öka bland äldre. Det finns hjälpmedel som underlättar för personer med nedsatt minnes- och orienteringsförmåga att hålla reda på tiden och att planera sin dag. Det kan handla om påminnelser av olika slag, planeringskalendrar och mer avancerade elektroniska hjälpmedel. För närvarande provar äldre inom hemtjänsten att beställa matvaror hem till sig via en surfplatta, tillsammans med omsorgspersonalen. Även för anhöriga finns hjälpmedel som larmmattor och passagelarm.

Eftersom framtidens äldre kommer att vara mer teknikvana räknar vi i kommunen med att efterfrågan på teknikstöd i olika former av kommunikation kommer att öka. En mobil robot i hemmet kan underlätta kontakten med familjemedlemmar och vårdpersonal. Denna typ av teknikstöd för äldre och inom äldreomsorgen är ett område som ständigt utvecklas och bidrar till att äldre kan leva självständiga liv längre. Kommunen ska aktivt bevaka och dra nytta av utvecklingen som kan bidra till äldres självständighet och välmående. Kommunen ska vara öppen för och ta initiativ till att pröva nya tekniska lösningar och hjälpmedel.

Olika boendeformer

I en kommun finns en mängd olika bostäder, vissa av dem är mer lämpliga för äldre än andra. Seniorboenden, trygghetsbostäder och bostadsrätter i en 55plus-förening är olika boendeformer på den vanliga bostadsmarknaden, men som vänder sig till en specifik målgrupp. Kommunen kan styra och påverka bostadsbeståndet tillsammans med exempelvis byggherrar och fastighetsägare. Vård- och omsorgsboenden är en särskild boendeform som kommunen har ansvar för att inrätta. Det är hos kommunen

du ansöker om att få plats på ett vård- och omsorgsboende. Kommunen har även ett antal servicelägenheter som innebär att du bor i en egen lägenhet och har tillgång till sjuksköterska, läkare och hemtjänst. En tendens är att efterfrågan på servicelägenheter minskar.

Seniorboenden och trygghetsbostäder

Vad som menas med seniorboende varierar. Oftast menar man en boendeform som riktar sig till personer över en viss ålder. Ibland är bostäderna tillgänglighetsanpassade och det finns ett visst serviceutbud. Det finns också bostäder och lägenheter som är anpassade och har bra förbindelser i närheten men som riktar sig till alla. I Tumba och Tullinge finns det 55plus-boenden som är bostadsrätter för personer som är 55 år och äldre. I dagsläget finns det också ett seniorboende med hyreslägenheter i Tullinge. Bostäderna är tillgänglighetsanpassade, har närhet till kommunikationer och det finns en möteslokal för de boende. Planer finns på att utöka antalet seniorboenden samtidigt som konceptet utvecklas ytterligare vad gäller trygghet, tillgänglighet och service.

Ett begrepp och en boendeform som etablerats på senare år är trygghetsbostäder. Enligt Boverkets definition är detta en boendeform som riktar sig till personer som är 70 år och äldre. I konceptet ingår bostadslägenheter, utrymme för de boendes måltider, hobby- och sällskapsrum och personal som dagligen kan hjälpa de boende på olika sätt. I trygghetsbostäder finns möjlighet att äta gemensamma måltider och delta i aktiviteter. I Botkyrka har vi ännu inga trygghetsbostäder, kommunen vill definiera och utveckla ett eget trygghetskoncept och satsar mycket på att etablera denna typ av mellanboende. Det är viktigt att det finns alternativ i boendebudet för äldre. Kommunen ska skapa förutsättningar och medverka till etablering av fler boendeformer för äldre.

För att utveckla dagens bostadsbestånd behöver bostadsmarknadens aktörer samarbeta. Det har visat sig att samverkan mellan olika kommunala förvaltningar och bostadsbolag är lösningen för att få till stånd fler boendeformer. Samarbete kan bidra till att ett trygghetsboende kommer till stånd, exempelvis genom att en lämplig fastighet kompletteras med personal och service. Kommunen behöver också utveckla samarbetsformer för att ta emot initiativ från äldre medborgare och vägleda initiativen till verklighet. Äldre förväntas i högre utsträckning själva ta initiativ till att utveckla sitt boende efter egna idéer. Generellt sett hindrar höga boendekostnader i nyproduktionen äldre från att flytta till anpassade och mer tillgängliga bostäder. Här har bygg- och fastighetsbranschen det största ansvaret för att på olika sätt pressa kostnaderna.

Vård- och omsorgsboenden

För dig som behöver mer omsorg och trygghet, än vad som är möjligt att få i ditt eget hem, finns vård- och omsorgsboenden. I Sverige har antalet platser på vård- och omsorgsboenden minskat över tid. Ett vård- och omsorgsboende i dag skiljer sig från vad man förr kallade äldreboende och en hög ålder betyder inte en given plats. För att få flytta till ett vård- och omsorgsboende behöver du ansöka hos kommunen och få ett beslut om plats.

Det finns många faktorer som kan påverka det framtida behovet av vård- och omsorgsboenden: medicinteknik, forskning och utveckling inom demensvård, förebyggande och hälsofrämjande insatser och tillgången till fler mellanboenden för äldre. Men vi vet att det på sikt kommer att behövas fler vård- och omsorgsboenden. Samtidigt är vissa av kommunens lokaler gamla och behöver renoveras eller ersättas. Till exempel ska Tumba äldreboende avvecklas i sin nuvarande form. Ett nytt vård- och omsorgsboende är planerat till 2017, och det kommer behövas fler vård- och omsorgsboenden med demensinriktning. Ett problem är brist på byggklar mark och det är viktigt att kommunens översiktsplan fångar upp behovet av vård- och omsorgsboenden. Detta behov ska finnas i åtanke i planer för hur Botkyrkas mark ska användas.

Den betydelsefulla närmiljön

Bostadens omgivning och närmiljö har stor betydelse för äldre. En förutsättning för att äldre ska kunna bo kvar och ha ett självständigt och aktivt liv är att omgivningen är tillgänglig. Det kan innebära närhet till kollektivtrafik, privat och offentlig service och att utomhusmiljön är lättframkomlig inom stadsdelen. Upplysta gångbanor och väl synliga skyltar ökar också tryggheten och tillgängligheten.

Kommunen har ansvar för att ta bort alla enkelt avhjälpna hinder på offentliga platser och i lokaler som allmänheten har tillträde till. Att avhjälpa hindren kan vara allt från att sätta in en rullstolsramp till att kontrastmarkera trappor. Oftast handlar det inte om några stora ombyggnationer. Vi ska se över tillgängligheten i kommunens egna verksamheter och på allmänna platser och rätta till bristerna. På så sätt förbättras den fysiska miljön för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Kommunen har som tillsynsmyndighet en viktig uppgift i att granska hur privata fastighetsägare följer kraven på tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder. Fungerande tillsyn är avgörande för att vi ska komma tillrätta med bristerna i den fysiska miljön. I denna roll kan och ska kommunen bli mycket bättre. Botkyrka kommun är ansluten till Västra Götalandsregionens tillgänglighetsdatabas som är ett verktyg för att underlätta arbetet med enkelt avhjälpna hinder. Tillgänglighetsdatabasen samlar besöksinformation om en plats eller lokals tillgänglighet. Via kommunens webbplats kan du ta del av informationen. Än så länge omfattar tillgänglighetsdatabasen bara lokaler där Botkyrka kommun bedriver verksamhet. Men tanken är att databasen i framtiden ska ha information även om andra lokaler och platser, exempelvis promenadvägar och köpcentrum.

Botkyrka prioriterar att närmiljön är tillgänglig, men det är viktigt att man även enkelt kan ta sig mellan kommundelar. Att kunna röra sig mellan kommunens olika områden ger fler möjligheter och ett större utbud. Äldre som har svårt att resa med den vanliga kollektivtrafiken kan ansöka om färdtjänst hos kommunens medborgarkontor, men kommunen ska också arbeta för att förbättra de allmänna kommunikationerna. En etablering av en servicelinje skulle innebära en generell förbättring för gruppen äldre, och är därför något kommunen på sikt har ambitionen att införa.

Kommunen ska på olika vis möjliggöra ett bra boende och boendemiljö för äldre:

- Kommunen ska arbeta för fler alternativ i utbudet av boendeformer för äldre.
- Kommunen har ambitionen att definiera och utveckla ett eget trygghetskoncept för boendeformen trygghetsboende och ska arbeta för att trygghetsbostäder etableras i Botkyrka.
- Tumba äldreboende ska avvecklas i sin nuvarande form. Ett nytt vård- och omsorgsboende är planerat till 2017.
- Kommunen ska aktivt bevaka och dra nytta av utveckling av teknik och hjälpmedel som kan bidra till äldres självständighet och välmående. Kommunen ska vara öppen för, och ta initiativ till, att pröva nya tekniska lösningar och hjälpmedel.
- Kommande upphandlingar ska ställa krav på tillgänglighet och universell utformning.
- Tillgänglighetsperspektivet ska ingå som en naturlig del vid kommunens upprustning och nyinvesteringar
- Tillgängligheten i kommunens egna verksamheter och på allmänna platser ska ses över och bristerna ska rättas till
- Kommunen ska bli bättre på att granska hur privata fastighetsägare följer krav på tillgänglighet.
- Kommunens ambition är att tillgänglighetsdatabasen i framtiden ska ha information om fler lokaler och platser i kommunen, exempelvis promenadvägar och köpcentrum.

Meryem

70 år. Född i sydöstra Turkiet, nära Syrien. På Meryems pass står det "turk", men hon påpekar att hon är syrian. Hon kom till Sverige 1975 som religiös flykting tillsammans med maken och deras tre döttrar.

De bosatte sig vid sin ankomst i en hyreslägenhet i Alby men i dag bor Meryem i ett radhus i Norsborg tillsammans med sin make.

Hennes modersmål är syrianska. När hon kom till Sverige kunde hon inte ett ord svenska.

Meryem var analfabet men lärde sig att läsa och skriva på SFI. Hon tycker inte själv att hon kan svenska så bra. Hon umgås mest med andra syrianer och använder inte svenska dagligen.

När Meryem kom till Sverige hade hon aldrig förvärvsarbetat.

"I Turkiet var jag hemmafru och tog hand om hushållet, barnen och mina föräldrar. Väl i Sverige fick jag ett jobb på storkök. Diskade och städade."

Hon hade gärna arbetat med matlagning, är riktigt bra på det.

Maken har haft ett eget skomakeri och även jobbat på Scania. Han har lärt sig bra svenska.

De trivs i sitt radhus som har en liten trädgård, och har flera goda grannar att umgås med.

Deras fem barn och barnens familjer bor i närheten. De har åtta barnbarn, och hittills två barnbarnsbarn.

Meryem brukar känna sig ensam ibland, trots att släkt och vänner finns i närheten.

"Jag tror att jag skulle känt mig mindre ensam om vi hade bott kvar i hemlandet. Där skulle jag ha tagit hand om barnbarn och barnbarnsbarn. Här i Sverige sätts de på dagis i stället."

Barnbarn och barnbarnsbarn och kyrkan är hennes största intressen i livet.

Hon känner sig ganska frisk, är bara lite trött i benen då och då. Maken däremot har hjärtproblem. Barnen hjälper till att sköta läkar- och sjukhuskontakterna. Det kan vara svårt med vårdterminologin. Ibland bokar personalen på vårdcentralen en auktoriserad tolk.

Meryem önskar att hon och maken kan fortsätta att klara sig själva när de blir äldre. Men om nödvändigt kan hon acceptera kommunal omsorg, eftersom barnen har mycket annat att göra.

"Men för att jag ska vilja ta emot kommunens hjälp måste jag kunna förstå personalen, och de mig. Så man borde kunna få hjälp på sitt eget språk."

Och så ska man ta hänsyn till religionen.

"Om jag var tvungen att flytta till ett äldreboende skulle jag vilja att prästen kom dit regelbundet – minst en gång i veckan."

En god omsorg

När vi blir äldre kan vi komma till en punkt då vi behöver hjälp från andra för att klara oss i vår vardag. Vid detta steg i livet är det kommunens roll att erbjuda en god omsorg. Hjälpen kan se olika ut och anpassas efter var och ens behov. Äldreomsorgen utgår ifrån den nationella värdegrunden och kommunens arbete handlar om att omsätta värdegrunden i praktiken:

Alla som får äldreomsorg ska leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Det handlar om självbestämmande, trygghet, meningsfullhet, integritet och delaktighet samt att få ett gott bemötande och insatser av god kvalitet.

Vi lever allt längre och har fler friska år i livet, men också fler sjuka år. På sikt kommer personer som är 65 år och äldre utgöra en större andel av kommunens befolkning. Vi kan hålla oss friska längre, men med tiden kommer många att behöva vård. Kvaliteten på vården är viktig för dagens och framtidens äldre. Många anser att det är viktigare att vården är bra än att den är nära. Samtidigt vill många gärna få vård i sin egen bostad. Framtidens behov av äldreomsorg kommer att påverkas av forskning inom medicin, hälsa och omsorg, och av förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Att få äldreomsorg

När man som äldre har svårt att klara sin vardag har man rätt att få stöd från kommunen. Detta är en rättighet som styrs av socialtjänstlagen. För att få stöd i form av äldreomsorg kan du ansöka om detta hos kommunen, både skriftligt och muntligt. Även anhöriga kan ta initiativ till en ansökan. När kommunen får in en ansökan görs en utredning av en handläggare och sedan fattas beslut om stödinsatser. Behovet ska styra bedömningen av vilken hjälp den äldre får. När beslutet är fattat informeras den äldre. Det är viktigt att motivera målet med stödinsatserna. Insatserna ska inte ta över det personen kan göra själv. Detta är ett centralt förhållningssätt inom hela äldreomsorgen.

Äldreomsorgen ska ge äldre människor möjlighet att vara självständiga, trygga och ha en meningsfull tillvaro. Äldreomsorgen drivs i olika former för att möta äldre människors olika behov av stöd. Genom hemtjänsten kan man få service och omvårdnad i sitt hem, men det finns också insatser för att stimulera social kontakt och aktivering. På vård- och omsorgsboendet hyr man en lägenhet eller ett rum och har tillgång till omsorg och tillsyn dygnet runt. På boendet finns omvårdnadspersonal, tillgång till sjuksköterska dygnet runt och en läkare som är knuten till boendet. En dietist arbetar med samtliga vård- och omsorgsboenden tillsammans med sjuksköterskan och omsorgspersonalen. Sjukgymnast och arbetsterapeut arbetar för att ge individen förutsättningar till att förbättra och behålla förmågor.

Alla som beviljas äldreomsorg får en personlig kontaktman. Kontaktmannen ser till att den äldre får den hjälp som hon eller han behöver. Tillsammans skriver kontaktmannen och den äldre en genomförandeplan där de kommer överens om på vilket sätt personen ska få hjälpen och stödet, utgångspunkten är behoven och önskemålen. Kontaktmannaskapet ska vara tydligt och kontaktmannen välkänd för både den äldre och den äldres närmaste anhöriga. Med tiden kan behoven förändras och för att den

Äldre ska få rätt hjälp och stöd ska beslut om insatser följas upp kontinuerligt. Samverkan mellan de olika professionerna inom äldreomsorgen bidrar till att den äldre får hjälp efter behov, på bästa sätt och i rätt tid.

Kommunen ska kunna erbjuda ett antal serviceinsatser utan biståndsbeslut genom att den äldre får en viss mängd tid som han eller hon kan disponera själv. På så vis kan den äldre välja mellan olika serviceinsatser efter önskemål. Detta är ett utvecklingsområde inom biståndsbedömningen och hemtjänsten, och som kommer att öka valfriheten för äldre.

Som vår nuvarande lagstiftning ser ut är det kommunen som beslutar vilken hjälp och stöd som beviljas till äldre. I takt med att samhället förändras kan kommunens beslutande roll just i detta avseende komma att tonas ned.

I omsorgen möts vi och våra olika behov

En god omsorg är att kunna möta individens behov på bästa sätt. Alla är olika och inom äldreomsorgen finns individer med varierande härkomst, hälsotillstånd, intressen och anspråk. Det ställer krav på hur en efterfrågad, utökad valfrihet ska tillgodoses. En viktig utmaning inom omsorgen är att tillgodose självbestämmande och inflytande. I omsorgen möts vi och våra olika behov och arbetet för att möta dessa behov gör omsorgen intressant och mångfasetterad.

Demens

Demens är ett samlingsbegrepp för olika demenssjukdomar som drabbar hjärnan. Med hög ålder ökar risken för demenssjukdom, så med ökad medellivslängd blir demens vanligare. Följden är ett ökat behov av platser på vård- och omsorgsboenden med demensinriktning och tendensen är fortsatt ökning. Vård- och omsorgsboenden med demensinriktning är till för personer med demensdiagnos och omvårdnaden ska vara anpassad till behovet hos den drabbade. Framsteg inom att diagnostisera och behandla demens kan påverka behovet av omsorg framöver till personer med demenssjukdom. Det vi vet i dag är att förebyggande åtgärder kan påverka utvecklingen. Kommunen följer utvecklingen och ska ta fram en demensstrategi för att kunna ge bra stöd när fler äldre drabbas av demens.

Kommunen har tillsammans med landstinget utarbetat ett lokalt gemensamt vårdprogram för personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt, samt stöd till deras närstående. Programmet ger en samlad beskrivning av hälso- och sjukvård och omsorg för personer med demenssjukdom. Demensarbetet inom äldreomsorgen handlar i stor utsträckning om att möta personer med demenssjukdom på ett bra sätt och om samverkan över gränser. En demenssjuksköterska stödjer den sjuke och utbildar och stöttar anhöriga och personal. På alla demensavdelningar finns demenscoacher och hemtjänstpersonal ska också få utbildning. Den som drabbas av demenssjukdom kommer med tiden förlora olika förmågor, den kulturella aspekten och den språkliga förmågan är viktiga i sammanhanget. Många äldre har ett annat modersmål än svenska och då är det viktigt med personal som kan ens modersmål och förstår den äldre.

Dagverksamhet är en beslutad hjälpinsats riktad till äldre. Det finns både social dagverksamhet och dagverksamhet för äldre med demenssjukdom. Dagverksamheten ger stöd att komma ut, träffa andra och vara med i olika aktiviteter. Syftet är att bryta ensamhet och hjälpa deltagaren att behålla fysiska och sociala förmågor. Deltagaren är själv med och utformar dagen och kan vara med på aktiviteter som gymnastik, promenader eller frågesport. Det finns ett ökat behov av dagverksamhet för äldre med demenssjukdom och även från anhöriga till personer med demenssjukdom finns en ökad efterfrågan. Därför ska dagverksamheten för personer med demenssjukdom utökas och bli mer flexibel kring öppettider för att kunna tillmötesgå olika individers behov. Vid behov ska det finnas dagverksamhet på helgen.

En interkulturell omsorg och finskt förvaltningsområde

Kommunen har undersökt uppfattningar och önskemål om kommunens äldreomsorg bland finsktalande pensionärer och andra äldre med utländsk bakgrund. Av undersökningarna framgår att äldreomsorgen i framtiden behöver ha avdelningar med språkliga och kulturella inriktningar på vård- och omsorgsboenden. Kommunen behöver också kunna erbjuda information om äldreomsorgen på andra språk än svenska. Ansökningar till vård- och omsorgsboenden från äldre med utländsk bakgrund ökar. Tidigare har man i större utsträckning vårdat sina nära i hemmet men här ser vi en förändring. På kommande vård- och omsorgsboenden ska fler platser med språk- och kulturinriktning planeras. Ungefär en tredjedel av platserna på vård- och omsorgsboenden med demensinriktning ska planeras för personer med utländsk bakgrund. Inom hemtjänsten ska kommunen i högre utsträckning matcha personalens och den äldres språk.

Botkyrka kommun ingår i det finska förvaltningsområdet och har därmed särskilt ansvar för att värna om det finska språket och kulturen, och ska kunna erbjuda äldreomsorg helt eller delvis på finska⁵. I dag har kommunen en avdelning för finsktalande personer med demenssjukdom. Det finns ett uttalat intresse bland den finsktalande äldre kommunbefolkningen att få tillgång till vård- och omsorgsboenden med finsk inriktning. Ambitionerna inom finskt förvaltningsområde är höga och förutsättningarna är goda. I Botkyrka finns många finsktalande pensionärer men det finns också många finskspråkiga bland omsorgspersonalen.

Delaktighet och inflytande

För att vi i kommunen ska kunna göra rätt saker för de äldre inom äldreomsorgen är det viktigt att vi frågar och lyssnar på vad de äldre vill. Vård- och omsorgsboendet är de boendes hem. I detta stadium av livet är beroendet av andra större och självständigheten mindre. Kommunen har här ett stort ansvar och det ska förvaltas väl. Vad som gör att man trivs och känner sig trygg i sitt hem varierar, och därför är kommunen angelägen om att få höra de boendes tankar och synpunkter. Kommunen ska möjliggöra detta genom att skapa forum för inflytande och delaktighet på vård- och

⁵ Den första januari 2010 fick Sverige en ny lag som ska stärka landets fem erkända nationella minoriteter och deras språk (Regeringens prop. 2008/09:158). I samband med detta blev ett antal kommuner, landsting och regioner förvaltningsområden för samiska, meänkieli och finska. Botkyrka är en av de utvalda kommunerna att ingå i det finska förvaltningsområdet.

omsorgsboenden. Brukarråd som forum för inflytande ska utvecklas och bli bättre inom äldreomsorgen.

Det är genom genomförandeplanen du kan vara delaktig i hur dina stödinsatser genomförs inom äldreomsorgen. Arbetet med genomförandeplanen är högt prioriterat. Äldre inom omsorgen och alla övriga kommuninvånare kan lämna synpunkter på kommunens verksamhet på webbplatsen, via synpunktskort, genom att ringa eller skriva brev. Detta är ett sätt för kommunen att få reda på vad medborgarna upplever är bra eller inte alls bra. Synpunkterna kan sedan användas till att förbättra verksamheten.

Kommunen samverkar med pensionärsföreningar genom kommunala pensionärsrådet (KPR). Pensionärsrådet består av politiker och representanter från pensionärsföreningar och för dialog om kommunaktuella frågor. KPR är rådgivande till andra kommunala organ och ska få möjlighet att påverka den kommunala verksamhetens innehåll och utformning.

Digital teknik ger möjlighet till nya former för delaktighet bortom de traditionella forumen. En grundläggande förutsättning för medborgares delaktighet och inflytande är att det finns information om kommunens verksamheter, tjänster och planer. Informationen ska vara lättillgänglig, tydlig, aktuell och finnas på olika språk och i olika format.

Stöd till anhöriga

Anhörigstöd finns för att förebygga ohälsa hos anhöriga genom att synliggöra deras situation. Anhörigstödet är till för dig som stödjer en närstående, exempelvis genom att vårda din partner i hemmet, genom att stödja din förälder som är sjuk eller stötta din närstående som flyttat till ett vård- och omsorgsboende. Stödet är individuellt utifrån behov och önskemål men sker både individuellt och i grupp. Exempel på stöd är vägledning, stödsamtal, information och som komplement finns nätbaserat stöd. Kommunen vill hitta sätt att öka användandet av nätbaserat stöd. Det finns även ett indirekt stöd till anhöriga i form av korttidsboende, växelvård, dagverksamhet och avlösning i hemmet. Korttidsboende innebär att personen i behov av omsorg får en tillfällig plats på ett vård- och omsorgsboende. Som anhörig har du rätt att ansöka om bistånd för egen del. Kommunen ska arbeta för att anhörigperspektivet ska finnas med i alla verksamheter inom äldreomsorgen.

Mat och näring

Maten och måltiden är betydelsefull för hälsan och välbefinnandet, och en central del av omsorgen. En näringsrik kost bidrar till att man behåller hälsan och återhämtar sig efter sjukdom. Förutom att maten är näringsrik och av god kvalitet, spelar måltiden en viktig roll som källa till sociala kontakter. Måltiden ska vara en stund att se fram emot och maten omväxlande, samt tillagad och serverad med omsorg. Det är också viktigt att måltidsmiljön är behaglig.

I kommunen försöker vi i möjligaste mån anpassa måltiden efter de äldres önskemål och behov. Många mår bra av att äta mat från en bekant matkultur. De som får mat via hemtjänsten har på olika sätt valmöjlighet kring maten. Många vill också ha sällskap

vid måltiden. Att tillgodose detta behov bland ensamboende äldre är något kommunen ska verka för. Maten tillagas med få undantag i kommunens egna kök vilket gör det möjligt för oss att säkerställa att maten håller god kvalitet. På kommande vård- och omsorgsboenden ska vi i kommunen sträva efter att det ska finnas tillagningskök. Två gånger per år utvärderas maten av dem som äter den. Genom att vara noga med kvaliteten, lyssna på de äldre som äter maten och göra dem delaktiga ska vi erbjuda god, näringsriktig mat och en behaglig måltidsmiljö.

Kvalitetsarbete

Kommunens uppgift att bedriva en god omsorg innebär kvalitetsarbete på flera sätt och nivåer. Våra värdighetsgarantier har sin utgångspunkt i Socialstyrelsens nationella värdegrund för äldreomsorgen och ska leva upp till varje människas behov av självbestämmande, integritet, trygghet, välbefinnande och ett gott bemötande. Värdighetsgarantierna visar vad som är kvalitet inom våra verksamheter och ska tydliggöra vad du som kommuninvånare kan förvänta dig av äldreomsorgen. Att ha möjlighet att delta i aktiviteter, att vara så frisk som möjligt och att möta personal som förstår ens behov och ger vård och omsorg därefter, är exempel på sådant kommunen strävar efter. Hela tiden pågår arbete med att följa upp och förbättra kvaliteten, bland annat genom internkontroller och analys av brukarundersökningar.

Arbetet inom äldreomsorgen ställer höga krav på personalens kompetens. Olika utbildningsinsatser görs som en del i arbetet att ge varje individ en god omsorg. Vård- och omsorgsnämndens kompetensförsörjningsstrategi anger mål och riktning för vad vi behöver kunna. För omsorgspersonalen är målet en fullgjord gymnasieutbildning motsvarande vård- och omsorgsprogrammet. Tekniska lösningar och hjälpmedel i omsorgsarbetet utvecklas ständigt. Att dra nytta av denna utveckling är nödvändigt då trycket på äldreomsorgen ökar. Genom att i större utsträckning använda oss av ny teknik hoppas vi i kommunen kunna frigöra mer tid till omvårdnad. Inom äldreomsorgen arbetar många människor och behovet av personal kommer att vara stort även i framtiden. Äldreomsorgen ska vara både en god vård och omsorg och en attraktiv arbetsplats. Detta ska locka fler att vilja arbeta inom äldreomsorgen.

Genom förebyggande arbete, stimulans och innehåll i vardagen kan vi öka välbefinnandet bland äldre. På vård- och omsorgsboenden görs riskbedömningar av ett team bestående av hälso- och sjukvårdspersonal, enhetschef och omvårdnadspersonal. Teamet bedömer om det finns risk för att den boende kan falla, bli undernärdd, få trycksår eller försämrad munhälsa, för att kunna sätta in förebyggande åtgärder. Detta tänk finns även inom hemtjänsten där personalen är observant på förändringar hos den äldre. Felmedicinering kan orsaka sjukdomar och skador. Felmedicinering kan exempelvis handla om olämpliga kombinationer av läkemedel eller för mycket mediciner. För att undvika felmedicinering görs läkemedelsgenomgångar på kommunens vård- och omsorgsboenden minst en gång per år. Läkemedelsgenomgångarna utförs av läkare som kommunen har avtal med. För att göra bättre och mer omfattande läkemedelsgenomgångar samarbetar kommunen med apoteken.

Lex Sarah och Lex Maria

Alla som arbetar inom äldreomsorgen är skyldiga att rapportera och utreda om vi ser brister eller missförhållanden och om det sker vårdskador. Åtgärder ska vidtas och vi ska förebygga så att det inte händer igen.

På vård- och omsorgsboenden ska det vara lätt att delta i aktiviteter och att få stimulans, men förutsättningarna är olika bland de äldre. Ofta krävs det att aktiviteten äger rum på eller i anslutning till boendet. På varje vård- och omsorgsboende finns kulturombud som utvecklar och skapar aktivitetsformer. Det finns både återkommande och nya kultur- och hälsoaktiviteter. Varje dag finns det någon aktivitet, om än i det lilla. Ofta är dessa aktiviteter de mest betydelsefulla för den boende. Genom att utrusta vård- och omsorgsboendena med några enkla redskap ska vi möjliggöra spontan fysisk aktivitet. På kommande vård- och omsorgsboenden ska det finnas funktioner som ökar välbefinnandet, exempelvis möjligheten att ta ett varmt bad. Kommunen ska på olika sätt fortsätta arbeta för att stimulera till meningsfulla aktiviteter i äldres vardag. Alla som bor på vård- och omsorgsboendena ska ha möjlighet att få existentiella behov tillgodosedda och att utöva sin religion.

En god omsorg består av många delar. I detta kapitel har vi beskrivit en del av de komponenter som utgör äldreomsorgens verksamhet, samtidigt som vi blickar framåt. Vi ska ge varje individ en god omsorg och vi ska ge anhöriga ett bra stöd.

- Kommunen ska kunna erbjuda ett antal serviceinsatser utan biståndsbeslut genom att den äldre får en viss mängd tid som han eller hon kan disponera själv.
- Kommunen ska ta fram en demensstrategi för att kunna ge bra stöd när fler äldre drabbas av demens.
- Dagverksamheten för personer med demenssjukdom ska utöka och bli mer flexibel kring öppettider.
- Verksamheten på våra vård- och omsorgsboenden ska planeras utifrån behov av språk- och kulturinriktning. Ungefär en tredjedel av platserna på vård- och omsorgsboenden med demensinriktning ska planeras för personer med utländsk bakgrund.
- Personalens språkkunskaper ska i möjligaste mån matchas med de äldres språk inom äldreomsorgens olika verksamheter.
- Kommunen ska möjliggöra delaktighet och inflytande på vård- och omsorgsboenden. Brukarråd som forum för inflytande ska utvecklas och bli bättre inom äldreomsorgen.
- Kommunen ska fortsätta att stärka personalens kompetens inom olika områden.
- Kommunen vill hitta sätt att utöka det nätbaserade anhörigstödet och ska arbeta för att anhörigperspektivet ska finnas med i alla verksamheter inom äldreomsorgen.
- Kommunen ska på olika sätt fortsätta arbeta för att stimulera till meningsfulla aktiviteter i de äldres vardag.

Lika och olika

Dagens äldre, såsom Margit, Antti och Meryem, har många olikheter men också många saker gemensamt. De trivs i sina bostadsområden och vill helst inte flytta. Alla önskar sig gemenskap och vill bli behandlade som individer utifrån sina behov, önskemål, kulturella preferenser, religion, språk och hälsa. Alla vill förbli friska och gärna kunna bo hemma. Å andra sidan vill man inte vara ensam och isolerad. Alla vill känna sig trygga.

Och visst kan vi vara tämligen säkra på att även framtidens äldre har liknande tankar och krav – oavsett vilken bakgrund de har!

Det är en utmaning för kommunen att bemöta allt det individuella. En långsiktig plan – äldreplan – är ett viktigt steg för att klara av detta på bästa möjliga sätt.

Vill du veta mer?

Hänvisningar (webbsidor, broschyrer och annan eventuell litteratur)

Kontaktcenter (telefonnummer etc.)

4**Remiss - En samlad kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård och socialtjänst (DS 2014:9) (von/2014:76)****Förslag till beslut**

Vård- och omsorgsnämnden tillstyrker förslaget till remissyttrande.

Sammanfattning

Socialdepartementet vill med sitt förslag stärka samverkan mellan stat, kommuner och landsting genom att samordna kunskapsstyrningen på hälso- och sjukvårdsområdet och inom socialtjänsten. Nytt i och med förslaget är att socialtjänsten behandlas tillsammans med hälso- och sjukvården och att myndigheternas samarbete ökar. En del i förslaget är att inrätta ett Kunskapsstyrningsråd – bestående av cheferna från åtta myndigheter inom hälso- sjukvård och socialtjänst –, att skapa en sammanhållen författning för samtliga dessa myndigheter, och att koppla ihop myndigheterna med kommuner och landsting genom införandet av en Huvudmannagrupp. Den senare är tänkt att bestå av 13 förtroendevalda inom kommuner och landsting, och ledas av Socialstyrelsens generaldirektör.

Förvaltningen ser positivt på den ökade samordning som förslaget syftar till att skapa och välkomnar att forskningen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst kan öka och komma närmare verksamheten i och med bland annat Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) och Fortes förändrade roller. Vi ser även positivt på att samtliga myndigheter får en gemensam författningssamling och att samverkan sker inför förändringar i reglering och riktlinjer.

Däremot ställer sig förvaltningen tveksam till utformningen av den föreslagna Huvudmannagruppen. Det råder otydligheter kring hur gruppen ska utses och vi anser att gruppen i dess nuvarande utformning riskerar att bli ineffektiv ur verksamhetssynpunkt.

2014-05-20

Dnr von/2014:76

2014-04-08

Dnr von/2014:76

Referens
Emma ÅbergMottagare
Vård- och omsorgsnämnden

Yttrande – En samlad kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård och socialtjänst (DS 2014:9)

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden tillstyrker förslaget till remissyttrande.

Sammanfattning

Socialdepartementet vill med sitt förslag stärka samverkan mellan stat, kommuner och landsting genom att samordna kunskapsstyrningen på hälso- och sjukvårdsområdet och inom socialtjänsten. Nytt i och med förslaget är att socialtjänsten behandlas tillsammans med hälso- och sjukvården och att myndigheternas samarbete ökar. En del i förslaget är att inrätta ett Kunskapsstyrningsråd – bestående av cheferna från åtta myndigheter inom hälso- sjukvård och socialtjänst –, att skapa en sammanhållen författning för samtliga dessa myndigheter, och att koppla ihop myndigheterna med kommuner och landsting genom införandet av en Huvudmannagrupp. Den senare är tänkt att bestå av 13 förtroendevalda inom kommuner och landsting, och ledas av Socialstyrelsens generaldirektör.

Förvaltningen ser positivt på den ökade samordning som förslaget syftar till att skapa och välkomnar att forskningen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst kan öka och komma närmare verksamheten i och med bland annat Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) och Fortes förändrade roller. Vi ser även positivt på att samtliga myndigheter får en gemensam författningssamling och att samverkan sker inför förändringar i reglering och riktlinjer.

Däremot ställer sig förvaltningen tveksam till utformningen av den föreslagna Huvudmannagruppen. Det råder otydligheter kring hur gruppen ska utses och vi anser att gruppen i dess nuvarande utformning riskerar att bli ineffektiv ur verksamhetssynpunkt.

2014-04-08

Dnr von/2014:76

Ärendet

Botkyrka kommun ombeds svara på remisen ”En samlad kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård och socialtjänst (DS 2014:9)”. Vård- och omsorgsförvaltningen har berett ärendet.

Förslaget i korthet

Förslaget som Socialdepartementet tagit fram innebär att åtta statliga myndigheter knyts samman genom ett nytt strategiskt råd för statlig kunskapsstyrning. Myndigheterna är E-hälsomyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Inspektionen för vård och omsorg (IVO), LäkeMedelsverket, Socialstyrelsen, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) och Tandvårds- och läkeMedelsförmånsverket. Rådet, som ges namnet Kunskapsstyrningsrådet kommer att utgöras av samtliga åtta myndighetschefer och ledas av Socialstyrelsens generaldirektör. För att öka tydligheten kring den statliga regleringen föreslås Kunskapsstyrningsrådet ha en gemensam författningssamling.

Socialstyrelsen är enligt förslaget tänkt att fungera som ett nav för den statliga kunskapsstyrningen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Detta sker bland annat genom att Socialstyrelsen blir utgivare av den gemensamma författningssamlingen och ansvarig för att kommunicera förändringar. Istället för att föreskrifter och förändringar publiceras på flera olika myndigheters webbsidor föreslås samtliga författningar finnas på en gemensam webbportal.

Regeringen vill även inrätta ett till Kunskapsstyrningsrådet rådgivande organ, i förslaget benämnt Huvudmannagruppen, där förtroendevalda inom kommun och landsting ska sitta. Även här blir Socialstyrelsens generaldirektör ordförande, för att beslut och erfarenheter från Kunskapsstyrningsrådet ska nå kommuner och landsting. Gruppen ska bestå av tretton ledamöter. Ledamöterna utses av regeringen och gruppen är tänkt att motsvara landets fördelning av stora, medelstora och små kommuner och landsting.

En övrig förändring i förslaget är att SBU, som idag ansvarar för att ta fram vetenskapliga kunskapsöversikter på hälso- och sjukvårdsområdet, föreslås bredda sitt område till att även omfatta socialtjänsten. Tanken är att arbeta mer gränsöverskridande och se det sammansatta behov av stöd från både hälso- och sjukvård och socialtjänst som många människor har. Samtidigt är förhoppningen att socialtjänstområdet, som idag är relativt underbeforskat, ska bli mer vetenskapligt förankrat.

Promemorian är det fjärde steget i ett förändringsarbete i syfte att skapa en förbättrad statlig kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården samt social-

2014-04-08

Dnr von/2014:76

tjänsten. Det första steget var bildandet av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som tagit över Socialstyrelsens tillsynsansvar, det andra var omvandlingen av Apoteket Service AB till E-hälsomyndigheten som trädde i kraft januari 2014, och det tredje när Smittskyddsinstitutet och Statens folkhälsoinstitut slogs ihop till den nya Folkhälsomyndigheten i januari 2014.

Tanken med den nya myndighetsstrukturen är att stärka samverkan mellan stat, kommuner och landsting, samordna kunskapsstyrningen och minska onödigt dubbelarbete. Bakgrunden är bland annat den kritik som framförts från remissinstanserna vid tidigare utredningar på området att man inte inkluderat och tagit tillräcklig hänsyn till socialtjänsten i arbetet.

Synpunkter på förslaget

Vård- och omsorgsförvaltningen välkomnar utredarens förslag till omstrukturering och ser positivt på att flera myndigheter föreslås få utökat uppdrag genom att även omfatta socialtjänsten. Även att samla samtliga myndigheter kopplade till vård- och omsorg och socialtjänst i ett samarbetsråd anser vi vara klokt. IVO bör här kunna bidra med verksamhetsnära kunskap utifrån sitt tillsynsuppdrag samtidigt som SBU, genom experter från socialtjänstområdet, tar fram nytt kunskapsunderlag på området och Forte tar med sig kunskapen till vetenskapssamhället. Vi ser även positivt på att samtliga myndigheter får en gemensam författningssamling och att samverkan sker inför förändringar i reglering och riktlinjer.

Förvaltningen anser att Socialstyrelsens nya roll bör bli tydligare och mindre splittrad i och med att man inte längre ansvarar för att både ta fram kunskapsunderlag och att fatta beslut om riktlinjer och rekommendationer.

Förvaltningen ser, precis som utredaren, behov av att kunskapsöverföringen mellan myndighet och verksamheten blir bättre och mer omfattande. Grundtanken med att införa någon form av huvudmannagrupp ser vi därför som positiv, men vi anser att utredarens förslag riskerar att inte nå enda fram. Vi förstår tanken med att gruppen består av representanter från den politiska nivån, i och med att ansvaret för verksamheten ytterst ligger där, men ställer oss tveksamma till hur väl insatta representanterna ska vara i den löpande verksamheten – detaljstyrning av verksamheten är ju inte deras uppdrag – och därför hur effektivt informationen kommer att föras vidare till verksamheten. Förvaltningen föreslår istället att Huvudmannagruppen utgörs av högre tjänstemän från förvaltningarna men att de till sitt stöd har en referensgrupp bestående av förtroendevalda. Alternativt bör gruppen bestå av en högre tjänsteman och en politiker från varje utvald kommun och landsting.

2014-04-08

Dnr von/2014:76

Därutöver ser förvaltningen vissa luckor i såväl resonemanget kring Huvudmannagruppen som i beskrivningen av dess uppdrag. En oklarhet är huruvida det är tänkt att representanterna i Huvudmannagruppen ska inhämta information från fler kommuner för att kunskapen ska bli så omfattande som möjligt eller bara föra med sig den egna kommunens erfarenheter. En annan hur representanterna väljs ut, utifrån vilka kriterier detta sker utöver kommunstorleken och viljan att få ett representativt urval.

Anne Lundkvist
Vård- och omsorgschef

2014-03-24

Dnr KS/2014:228

Referens
Håkan Hultgren

Mottagare
Socialnämnden
Vård- och omsorgsnämnden

Yttrande till kommunstyrelsen

Kommunledningsförvaltningen önskar yttrande över remiss - En samlad kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård och socialtjänst (Ds 2014:9) senast vid nämndernas majsammanträde.

Kommunstyrelsen kommer därefter att svara slutligt på remissen vid sitt junisammanträde.

Med vänliga hälsningar
Håkan Hultgren

1 Sammanfattning

I denna promemoria läggs förslag som ska leda till en förbättrad statlig kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Myndigheternas kunskapsstyrning ska bli samordnad, effektiv och anpassad till de behov patienter, brukare, olika professioner och huvudmän har. Förslagen ska också leda till en stärkt samverkan mellan statliga myndigheter sinsemellan och med kommuner och landsting. Förslagen klargör också att patienters och brukares kunskaper måste beaktas i myndigheternas arbete med kunskapsstyrning.

Kunskapsstyrning definieras i promemorian som de olika former av kunskapsstöd och bindande föreskrifter som statliga myndigheter ansvarar för och som riktar sig mot huvudmännen och den verksamhet dessa ansvarar för. Kunskapsstyrning är en förutsättning för en evidensbaserad praktik, dvs. att patienter och brukare ges vård och insatser som baseras på bästa tillgängliga kunskap. En evidensbaserad praktik där överksamma eller skadliga metoder rensats ut leder till ökad trygghet och säkerhet för patienter och brukare samt ger stora samhällsekonomiska effekter.

En viktig bakgrund till denna promemoria är Statens vård- och omsorgsutredning (dir. 2011:4) och de konstaterade problem som lyfts fram i slutbetänkandet *Gör det enklare!* (SOU 2012:33). De slutsatser och förslag som Statens vård- och omsorgsutredning lade fram har bl.a. lett till att regeringen valt att göra en stegvis reformering av myndighetsstrukturen på hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens områden. Som ett första steg inrättades Inspektionen för vård och omsorg, därefter omvandlades Apotekens service AB till E-hälsomyndigheten och i det tredje steget fördes uppgifter från Smittskyddsinstitutet och Statens folkhälsoinstitut till den nya Folkhälsomyndigheten. Denna promemoria utgör det fjärde steget i detta förändringsarbete.

Kunskapsstyrning och samverkan

En grundläggande utgångspunkt för förslagen är att kunskapsstyrning är en nyckelfråga för att möta kommande utmaningar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Effekten av en välfungerande kunskapsstyrning visar sig i mötet mellan enskilda patienter och brukare och olika professioner. För att detta möte ska resultera i att den enskilde får vård och insatser som vilar på bästa tillgängliga kunskap måste hela kedjan fungera, där staten är en aktör bland flera. En väl fungerande kunskapsstyrning hänger således nära samman med en välutvecklad samverkan mellan staten och ansvariga huvudmän i kommunsektorn.

Tre centrala perspektiv måste genomsyra den statliga kunskapsstyrningen, denna måste vara anpassad till patienters och brukares, olika professioners och huvudmännens behov. Eftersom individer kan ha sammansatta behov måste sambanden mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst lyftas fram och onödiga gränser mellan verksamheterna tas bort.

Förslagen som läggs i promemorian syftar till att skapa ett nytt, långsiktigt hållbart system vad gäller den statliga kunskapsstyrningen. Regeringens styrning av myndigheterna ska bli mer samlad och strategisk, framför allt genom att det formaliseras vilka krav den statliga kunskapsstyrningen ska uppfylla. Åtta statliga myndigheter (E-hälsomyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Inspektionen för vård och omsorg, Läkemedelsverket, Socialstyrelsen, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) samt Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket) bedöms ha centrala roller för den statliga kunskapsstyrningen och föreslås ingå i ett strategiskt råd, Rådet för statlig kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård och socialtjänst (Kunskapsstyrningsrådet). Kunskapsstyrningsrådet har till uppgift att se till att den statliga kunskapsstyrningen är samordnad, effektiv och anpassad till de behov patienter och brukare, personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst samt huvudmän har. Kunskapsstyrningen ska kommuniceras på ett samordnat sätt genom effektiva kanaler. Myndigheterna ska företrädas av respektive myndighetschef och deltagandet i rådet är obligatoriskt. Dessa krav och formerna för myndigheternas samverkan föreslås bli reglerade i en förordning.

Som ett led i att minska risken för en splittrad kunskapsstyrning och öka överskådligheten av den formella regleringen på området införs en gemensam författningssamling där alla myndigheter som har föreskriftsbemyndiganden kungör sina föreskrifter. Det föreslås att Socialstyrelsens författningssamling blir den gemensamma författningssamlingen.

Genom sammansättningen av myndigheter i Kunskapsstyrningsrådet breddas kunskapsstyrningens innehåll. Fortes deltagande skapar en brygga mellan forskarsamhället och myndigheterna. Genom att Inspektionen för vård och omsorg deltar kan dess erfarenheter och iakttagelser från tillsynen tas tillvara i arbetet med att utforma kunskapsstyrningen. Regeringen får genom den formella regleringen bättre förutsättningar för uppföljning av myndigheternas arbete samt möjlighet till ansvarsutkrävande.

Huvudmännen har det fulla operativa ansvaret för verksamheterna inom hälso- och sjukvård och socialtjänst men idag saknas en formell plats för dessa i de statliga myndigheternas kunskapsstyrningsarbete. En sådan plats skapas genom att det inrättas ett rådgivande organ, Huvudmannagruppen för behovsanpassad kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård och socialtjänst (Huvudmannagruppen), bestående av förtroendevalda i kommuner och landsting. Härigenom möjliggörs delaktighet i den statliga kunskapsstyrningens inriktning och utformning.

Renodling av myndigheternas uppdrag m.m.

Det föreslås även att vissa myndigheters uppdrag renodlas för att förtydliga myndigheternas roller, underlätta samverkan samt minska risken för dubbelarbete.

Socialstyrelsen får genom de förslag som läggs nya centrala uppgifter i det myndighetsgemensamma kunskapsstyrningsarbetet. Socialstyrelsens generaldirektör blir ordförande i Kunskapsstyrningsrådet och Huvudmannagruppen. Socialstyrelsen blir också utgivare av den gemensamma författningssamlingen vilket dels innebär ett redaktionellt ansvar, dels att Socialstyrelsen blir den centrala punkten för kommunikering av föreskrifter. Socialstyrelsens uppdrag förtydligas genom att vissa uppgifter flyttas till andra myndigheter. På så sätt ges Socialstyrelsen möjlighet att bli

en tydlig, renodlad utvecklingsinriktad kunskapsmyndighet med expertkompetens för hälso- och sjukvård och socialtjänst och som har stabslänkade uppgifter.

SBU föreslås få ett samlat ansvar för systematiska vetenskapliga kunskapsöversikter inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Detta innebär att Socialstyrelsen inte längre ska göra sådana kunskapsöversikter utan att SBU ska göra dessa på förfrågan från Socialstyrelsen. Förslaget syftar till att ge Socialstyrelsen förutsättningar att mer samlat arbeta med kunskapsstöd som vilar både på vetenskap och beprövad erfarenhet. Med det breddade uppdraget avseende socialtjänsten blir SBU:s nuvarande namn delvis missvisande. Det föreslås därför att myndigheten byter namn till Statens beredning för social och medicinsk utvärdering.

Mot bakgrund av de starka samband som finns mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst och för att stärka patient- och brukarperspektivet föreslås att Myndigheten för vårdanalys uppdrag ska omfatta hela socialtjänstens område och den verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Detta innebär att myndighetens namn blir delvis missvisande. Det föreslås därför att myndigheten byter namn till Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

Som ett led i att renodla Socialstyrelsens uppdrag ges Folkhälsomyndigheten ett samlat ansvar för smittskyddsfrågor, dvs. de myndighetsuppgifter som följer av smittskyddslagen (2004:168) inklusive de nationella vaccinationsprogrammen. Detta innebär att Folkhälsomyndigheten blir förvaltningsmyndighet för smittskyddet med ansvar för normering, förvaltningsuppgifter och beredskap inom området. En principiell utgångspunkt för den föreslagna ansvarsfördelningen är att Folkhälsomyndigheten ska ha ansvar för uppgifter som i huvudsak rör befolkningsskydd. Socialstyrelsen ska vara ansvarig myndighet för vård och behandling av och insatser till enskilda på individnivå inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Som en konsekvens av denna ansvarsfördelning föreslås även att Folkhälsomyndigheten tar över Socialstyrelsens uppdrag att vara nationell kontaktpunkt enligt WHO:s hälsoreglemente enligt lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa.

I syfte att effektivisera det administrativa stödet till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) föreslås att Socialstyrelsen blir

vårdmyndighet för nämnden istället för Kammarkollegiet. Nämndens ställning som en myndighet ändras inte genom detta förslag.

Genomförande och konsekvenser

De förslag som läggs innebär att flera myndigheter kommer behöva arbeta på ett nytt sätt vad gäller samverkans- och kunskapsstyrningsfrågor. För att säkerställa att de förslag som läggs leder till åsyftat resultat föreslås att Statskontoret får i uppdrag att följa och utvärdera de förändringar avseende samverkan och kunskapsstyrning som föreslås. Statskontoret bör även följa upp att den renodling som förslagen innebär leder till en ökad effektivitet och ett minskat dubbelarbete samt redovisa eventuella besparingsmöjligheter till följd av föreslagna förändringar.

De föreslagna förändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2015. Förslagen kommer att finansieras inom befintliga ramar. Förslagen att samla smittskyddsfrågorna på Folkhälsomyndigheten och ansvaret för systematiska vetenskapliga kunskapsöversikter på SBU innebär överföring av uppgifter från Socialstyrelsen till Folkhälsomyndigheten respektive SBU. Breddningen av Myndigheten för vårdanalys uppdrag innebär att medel kommer att tillföras myndigheten. Som en konsekvens av förslaget att byta vårdmyndighet för HSAN kommer resurser för uppdraget att föras över från Kammarkollegiet till Socialstyrelsen.

Förslagen bedöms ge positiva effekter i kommunsektorn. Förslagen ska bidra till att huvudmännen ges ett bättre stöd för en evidensbaserad hälso- och sjukvård och socialtjänst. Detta leder både till minskade kostnader och en ökad trygghet och säkerhet för patienter och brukare. Det dubbelarbete som myndigheterna gör idag som en följd av oklara ansvarsgränser kommer att minska eller helt upphöra. Renodlade uppdrag underlättar också samverkan mellan myndigheterna vilket är en förutsättning för en effektiv och samstämd statlig kunskapsstyrning.

5

Avslut driftentreprenad Tre Källor (von/2014:74)

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

- Förvaltningen tar över driften av nuvarande entreprenad när det gäller hemtjänsten med idag cirka 18 brukare och cirka 1000 utförda timmar per månad.
- Demensboendet läggs ner och de boende erbjuds plats på annat vård- och omsorgsboende.
- De fem lägenheterna i gruppboendet övergår till OF¹ området.

Motivering

Vardaga (tidigare Carema) driver från den första april 2011 verksamhet på Tre Källor. Slutdatum för driftentreprenaden är den 31 mars 2015. Omfattningen är ett gruppboende med sju platser samt hemtjänstinsatser enligt SoL och HSL i cirka 20 lägenheter.

Inom gruppboendet har de sju platserna varit belagda hela tiden. Hemtjänstinsatserna har successivt minskat. Gruppboendets lägenheter på Tre Källor är inte de bästa möjliga som vård- och omsorgsboende. Förvaltningen föreslår att gruppboendet för personer med demenssjukdom läggs ner och de boende erbjuds plats på vård- och omsorgsboendet Tornet i Hallunda eller på något av våra övriga boenden.

¹ Omsorgen om personer med funktionsnedsättning

2014-05-20

Dnr von/2014:74

Förvaltningen anser att verksamheten i servicelägenheterna är i minsta laget för en förnyad upphandling. Antalet ansökningar till servicelägenheterna på Tre Källor har minskat. Lägenheterna är treor och stora tvåor och idag efterfrågas mindre lägenheter. Förvaltningen föreslår att servicelägenheterna på Tre källor från den första april 2015 drivs i egen regi. Förvaltningen föreslår att nämnden återkommer till förvaltningen om eventuell upphandling av verksamhet. Eventuell ny upphandling hanteras som separat ärende.

Oavsett utförare ska vård och omsorg vara av hög kvalitet. Det är alltid medborgarnas behov som ska vara i fokus och driftformen har en underordnad betydelse. I detta fall är vår bedömning att hemtjänstverksamheten vid Tre Källor är i minsta laget för en förnyad upphandling och föreslår därmed att verksamheten på Tre källor från den första april 2015 drivs i kommunens egen regi.

2014-04-28

Dnr von/2014:74

Referens
Margareta Wijkström

Mottagare
Vård- och omsorgsnämnden

Avslut driftentreprenad Tre Källor

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

- Förvaltningen tar över driften av nuvarande entreprenad när det gäller hemtjänsten med idag cirka 18 brukare och cirka 1000 utförda timmar per månad.
- Gruppboendet för personer med demenssjukdom läggs ner och de boende erbjuds plats på annat vård- och omsorgsboende.
- De fem lägenheterna i gruppboendet för personer med demenssjukdom övergår till OF¹ området.

Sammanfattning

Vardaga (tidigare Carema) driver från den första april 2011 verksamhet på Tre Källor. Slutdatum för driftentreprenaden är den 31 mars 2015. Omfattningen är ett gruppboende med sju platser samt hemtjänstinsatser enligt SoL och HSL i cirka 20 lägenheter.

Inom gruppboendet har de sju platserna varit belagda hela tiden. Hemtjänstinsatserna har successivt minskat. Gruppboendets lägenheter på Tre Källor är inte de bästa möjliga som vård- och omsorgsboende. Förvaltningen föreslår att gruppboendet för personer med demenssjukdom läggs ner och de boende erbjuds plats på vård- och omsorgsboendet Tornet i Hallunda eller på något av våra övriga boenden.

Förvaltningen anser att verksamheten i servicelägenheterna är i minsta laget för en förnyad upphandling. Antalet ansökningar till servicelägenheterna på Tre

¹ Omsorgen om personer med funktionsnedsättning

2014-04-28

Dnr von/2014:74

Källor har minskat. Lägenheterna är treor och stora tvåor och idag efterfrågas mindre lägenheter. Förvaltningen föreslår att servicelägenheterna på Tre källor från den första april 2015 drivs i egen regi.

Förvaltningen föreslår att nämnden återkommer till förvaltningen om eventuell upphandling av verksamhet. Eventuell ny upphandling hanteras som separat ärende.

Bakgrund och nuläge

Nämnden har en upphandlad driftentreprenad. Vardaga (tidigare Carema) driver, efter den senaste upphandlingen, från den första april 2011 verksamhet på Tre Källor i Hallunda. Verksamheten bedrivs i Tre Källors servicehus.

Slutdatum för driftentreprenaden var den 31 mars 2014 med möjlighet till förlängning en gång i ett år. Vi har träffat avtal med Vardaga om förlängning och slutdatum för driftentreprenaden är den 31 mars 2015.

Omfattningen är ett gruppboende med sju platser samt hemtjänstinsatser enligt SoL och HSL i cirka 18 lägenheter. Vid driftentreprenadens början var antalet hemtjänsttimmar cirka 1700 per månad. Inom gruppboendet har de sju platserna varit belagda hela tiden. Hemtjänstinsatserna har successivt minskat. För närvarande utförs cirka 1000 hemtjänsttimmar per månad.

Den totala driftentreprenaden var i bokslut för 2013, 5,4 miljoner för de sju platserna i gruppboendet och 5,2 miljoner för hemtjänsttimmar. Snitt dygnspris för boendet är 2 100 kronor och ersättningen per hemtjänststimme är 319 kronor.

Idag har vi i kommunen totalt närmare 900 personer med hemtjänstinsatser och därutöver har cirka 700 personer trygghetslarm.

Lägenheter i gruppboendet för personer med demenssjukdom är inte de bästa möjliga som vård- och omsorgsboende. Boendet är beläget på andra våningen i servicehuset och saknar en bra utemiljö. I två av de fem lägenheterna bor också två personer. Förvaltningen föreslår att gruppboendet för personer med demenssjukdom läggs ner och de boende erbjuds plats på vård- och omsorgsboendet Tornet i Hallunda eller på något av våra övriga boenden. De fem lägenheterna övergår till OF området.

2014-04-28

Dnr von/2014:74

Förvaltningen anser att hemtjänsten, som Vardaga idag driver, är i minsta laget för en förnyad entreprenadupphandling. Antalet ansökningar till servicelägenheterna på Tre Källor har minskat. Lägenheterna är treor och stora tvåor med en hyra på mellan 6 900 och 8 500 kronor per månad. Idag efterfrågas mindre lägenheter. Förvaltningen föreslår att servicelägenheterna på Tre källor från den första april 2015 drivs i egen regi. För de boende i servicelägenheterna innebär förändringen endast byte av utförare från Vardaga till kommunen.

Inför eventuell förändring kommer vård- och omsorgsförvaltningen att gå ut med särskild information till berörda brukare.

Valfrihetssystem

Den statliga utredningen "Framtidens valfrihetssystem - inom socialtjänsten" föreslår att kommunerna, genom en ändring av socialtjänstlagen, ska vara skyldiga att skapa förutsättningar för brukarna att välja mellan olika utförare inom hemtjänsten. Förslaget är nu ute på remiss och innebär att kommunerna själva får bestämma vilken omfattning och vilka tjänster inom hemtjänsten, som ska omfattas av valfrihetslösningen. Kommunen får också välja om valfriheten ska erbjudas med stöd av LOV, med stöd av lagen om offentlig upphandling, LOU, eller med stöd av en kombination av dessa lagar.

Förvaltningen föreslår att nämnden återkommer till förvaltningen om eventuell upphandling av verksamhet. Eventuell ny upphandling hanteras som separat ärende.

Anne Lundkvist
Vård- och omsorgschef

I bilaga presenteras:

- Framtidens valfrihetssystem – Utredningens förslag i korthet

2014-04-28

Dnr von/2014:74

Framtidens valfrihetssystem – inom socialtjänsten

Utredningens förslag i korthet

Lättillgänglig och kvalitetssäkrad information

- Socialstyrelsen ges i uppdrag att utveckla och förvalta en vägledning om hur information i valfrihetssystem kan förmedlas till personer som har nedsatt beslutsförmåga.
- Socialstyrelsen ges i uppdrag att utveckla och förvalta en vägledning som stödjer den personal som ska informera brukarna om valet av utförare.
- För att finansiera de båda vägledningarna avsätts 4 miljoner kronor.

Utökad valfrihet

- I socialtjänstlagen föreskrivs att alla kommuner ska skapa förutsättningar för brukarna att välja utförare av hemtjänst.
- Kommunen beslutar själv vilka delar av hemtjänsten som ska omfattas av möjligheten att välja.
- Kommunen väljer själv vilket upphandlingssätt som ska användas för att uppnå valfrihet.
- De kommuner som inte tidigare ansökt om stimulansbidrag för att förbereda och utveckla valfrihetssystem ska kunna ansöka om bidrag. Även kommuner som tidigare erhållit stimulansbidrag men som därefter beslutat att inte införa valfrihetssystem ska kunna få del av medlen. För ändamålet avsätts 45 miljoner kronor som efter ansökan fördelas av Socialstyrelsen.
- För att kommunerna ska kunna utreda hur valfrihet inom, särskilt boende ska kunna uppnås avsätts 10 miljoner kronor. Med len ska efter ansökan fördelas av Socialstyrelsen

6

Anmälningsärenden - maj (von/2014:87, von/2014:86, von/2014:28)

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden har tagit del av ärendena.

Sammanfattning

Revisionsrapport – Granskning av ansvarsutövande 2013

Revisionsrapport – Förvaltningslagens tillämpning

Protokoll från kommunfullmäktige

§ 68 Revisionsberättelse

§ 69 Kommunens årsredovisning 2013

§ 70 Ombudgeteringar från 2013 till 2014

§ 76 Strategi – Kreativa Botkyrka

§ 78 Jämställd resursfördelning i Botkyrka kommun

2014-05-08

Dnr von/2014:28

Referens
Annita Olsson

Mottagare
Styrelse/nämnd

Anmälningens ärenden 2014

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden har tagit del av ärendena.

Sammanfattning

Revisionsrapport – Granskning av ansvarsutövande 2013
Revisionsrapport – Förvaltningslagens tillämpning

Protokoll från kommunfullmäktige

- § 68 Revisionsberättelse
- § 69 Kommunens årsredovisning 2013
- § 70 Ombudgeteringar från 2013 till 2014
- § 76 Strategi – Kreativa Botkyrka
- § 78 Jämställd resursfördelning i Botkyrka kommun

Samtliga facknämnder

Granskning av ansvarsutövande 2013

Kommunens revisorer ska varje år uttala sig i frågan om ansvarsfrihet för nämnder och styrelser samt enskilda ledamöter i dessa. För att möjliggöra bedömningar och skapa en tydlig grund för dessa anger kommunallagen att all verksamhet ska granskas årligen.

En viktig del i den årliga granskningen är att bedöma om nämndens ansvarsutövande är tillfredställande. Med ansvarsutövning avses nämndens/styrelsens aktiva åtgärder för att styra, leda, följa upp och kontrollera verksamheten. Ett effektivt ansvarsutövande förutsätter att det finns rutiner som stödjer nämnden i dess arbete.

Med anledning av detta har vi tidigare infordrat en grunddokumentation från varje nämnd när det gäller budget, verksamhetsplaner, reglemente, delegationsordning, olika policydokument m m. Detta material uppdateras årligen via vår protokollsgenomgång.

Vi har fördelat nämndbevakningen mellan oss så att det är två förtroendevalda revisorer som löpande följer varje nämnds arbete, bl a via handlingar och protokoll. Dessa revisorer och en representant från PwC sammanträffar årligen med respektive nämndpresidium och förvaltningsledning. Detta bl a för att diskutera det ekonomiska och verksamhetsmässiga resultatet för det gångna året samt statusen på arbetet kring intern kontroll.

Kommunstyrelsens presidium träffas samfällt i samband med slutrevisionen. I detta sammanhang diskuteras bl a resultatet kring kommunstyrelsens ansvarsutövning och resultatet av de nämndvisa genomgångarna.

Vi har samfällt beslutat att för kännedom översända bifogat PM, som utgör en dokumentation av vårt sammanträffande med nämndens politiska ledning och förvaltningsledning. De synpunkter som lyfts upp i promemorian förutsätts beaktas av nämnden inför nästa års granskning av ansvarsutövande.

För kommunens revisorer

Lennart Lindström
Ordförande

Lena Ingren
Vice ordförande

2014-03-31
Jan Nilsson

PM

Vård- och omsorgsnämndens ansvars- utövande 2013

1. Bakgrund

Kommunens revisorer ska varje år uttala sig i frågan om ansvarsfrihet för nämnder och styrelser samt enskilda ledamöter i dessa. För att möjliggöra bedömningar och skapa en tydlig grund för dessa anger kommunallagen att all verksamhet ska granskas årligen.

En viktig del i den årliga granskningen är att bedöma om nämndens eller styrelsens ansvarsutövande är tillfredsställande. Med ansvarsutövning avses nämndens/-styrelsens aktiva åtgärder för att styra, leda, följa upp och kontrollera verksamheten. Ett effektivt ansvarsutövande förutsätter att det finns system och rutiner som stödjer nämnden i dess arbete.

Enligt kommunallagen ska nämnderna var och en inom sitt verksamhetsområde se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten och att kontrollen inom nämnden är tillräcklig.

Mot bakgrund av ovanstående har PwC fått i uppdrag av de förtroendevalda revisorerna att granska ansvarsutövningen inom kommunens nämnder. Resultatet av granskningen har diskuterats vid ett sammanträffande mellan förtroendevalda revisorer samt nämnd- och förvaltningsledning.

2. Genomförande

Den årliga granskningen av ansvarsutövande har genomförts enligt följande arbetsmodell:

- Insamling av grunddokumentation
- Analys/verifiering av grunddokumentation
- Avstämning/diskussion med nämnd och förvaltningsledning
- Upprättande av PM
- Avstämning och diskussion med kommunstyrelse/kommunledning
- Uppföljning av resultat/underlag kring fördjupande revisionsprojekt

I och med att grunddokumentation insamlades tidigare år har årets granskning fokuserats på en komplettering av materialet och en diskussion kring:

- Verksamhetsberättelse
- Lägesrapporter
- Framtidsperspektiv

3. Resultat

3.1 Allmänt

Den sammanfattande bedömningen är att det finns ett strukturerat system för styrning och ledning samt uppföljning och kontroll som omfattar nämndens samlade verksamhetsområde.

Vi kan även konstatera att vård- och omsorgsnämnden redan under 2012 fastställt ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Utifrån detta lämnas årliga kvalitetsredovisningar till nämnden.

Vidare kan vi konstatera att vård- och omsorgsnämnden under 2013 arbetat utifrån fastställd strategi för en ekonomi i balans, med fortsatt utveckling av kvaliteten. Det är därför positivt att kunna konstatera att nämnden för 2013 har uppnått balans i sin ekonomi. Trots att prognossäkerheten över tid har förbättrats är detta fortfarande ett utvecklingsområde.

3.2 Verksamhetsberättelse

Ekonomiskt resultat

Nämnden redovisar ett budgetöverskott på 13,2 mnkr, vilket innebär att den av kommunfullmäktige fastställda ekonomiska ramen har klarats. Nämnden har också uppfyllt kommunfullmäktiges tilläggsdirektiv, vid behandling av delårsrapport I och II, om att begränsa prognosiserat budgetunderskott.

Det största budgetöverskottet gäller bostad med särskild service (20,2 mnkr). Orsaken är dels att planerade volymer var högre än vad som utförts, dels en ökad effektivitet. Externa placeringar visar på underskott, då placeringar i den egna kommunen inte har kunnat erbjudas i planerad omfattning. Inom hemtjänstverksamheten finns vidare budgetunderskott. I det positiva resultatet finns även ett antal poster av engångskaraktär, såsom återföring av överskott inom IT- och städverksamheterna samt branden i Lövkojan (lägre internhyra).

Sammantaget bedömer vi att orsakerna till budgetavvikelserna kommenteras på ett tillfredsställande sätt i verksamhetsberättelsen.

Vid förra årets granskning påtalade vi att det var oroande att vård- och omsorgsnämnden fortfarande hade en obalans i sin ekonomi utifrån ursprunglig budgettram och framtida prognostiserade volymökningar pga demografiska förändringar. Nämnden

har under 2013 arbetat utifrån fastställt en strategi för en ekonomi i balans, med fortsatt utveckling av kvaliteten. Det är därför positivt att kunna konstatera att nämnden för 2013 har uppnått balans i sin ekonomi, med ett budgetöverskott på 13,2 mnkr. Detta efter ett sammantaget budgetunderskott under perioden 2010 till 2012 på 77,0 mnkr¹, med omfattande brister i styrning och uppföljning av ekonomin i början av perioden.

Prognossäkerhet

Mnkr och %	Omslutn	T 1	T 2	Utfall	Avvik i %	P-fel i T 2 i %
Nämnd	882,0	-5,8	-4,0	13,2	1,4	2,0

Den procentuella budgetavvikelsen är 1,4 %. Prognosfelet är 2,0 %, vilket visar på en tillfredsställande träffsäkerhet på totalnivå i budgetutfallsprognosen per tertial II (T 2). Vissa delar av det positiva utfallet har inte heller varit möjligt att prognostisera eftersom justering av vissa interndeberade kostnader (IT, städning m m) skedde först i bokslutet samt att Lövkojan eldhärjades efter delårsrapport II (lägre internhyror).

Trots detta kan vi konstatera att prognossäkerheten ytterligare behöver utvecklas, utifrån en budgetutfallsprognos per november som visade ett överskott på 4,8 mnkr.

Protokollförd uppföljning av ekonomin har skett i nämnden sex gånger under året, vilket är tre gånger mer än de obligatoriska uppföljningstillfällena. Av reglementet för budgetansvar och attest framgår att det åligger nämnden att *kontinuerligt* hålla sig underrättad om såväl kostnader och intäkter som verksamhetens utveckling. Vi bedömer att ovanstående rapporteringsfrekvens är tillräcklig.

Verksamhetsmässigt resultat

Nämnden redovisar bidraget till ettårsplanens kommunövergripande målområden, via åtagande avseende önskvärda resultat. Utifrån detta redovisas 28 åtaganden. 26 av dessa anges vara antingen genomförda (12) eller delvis genomförda (14). Två åtaganden anges vara ej genomförda. Av de 13 nämndmålen har fem uppnåtts och åtta ej uppnåtts. När det gäller de senare går utfallet åt rätt håll i samtliga fall. Vidare redovisas 12 indikatorer, där 10 går åt rätt håll och 2 inte har mätts.

Vi kan konstatera att åtaganden och mål och genomförda åtgärder för att nå dessa kommenteras på ett tillfredsställande sätt i verksamhetsberättelsen.

Följsamhet till anvisningar

Verksamhetsberättelsen följer i allt väsentligt kommunledningsförvaltningens anvisningar.

¹ 29,2 mnkr 2010, 34,6 mnkr 2011 och 13,2 mnkr 2012.

Samlad bedömning

Den samlade bedömningen av nämndens ekonomiska och verksamhetsmässiga resultat sker i revisionsberättelse och vidhängande redogörelse. I övrigt hänvisar vi till revisionsrapporten över granskning av årsredovisning 2013.

3.3 Lägesrapporter

Mål- och kvalitetsarbete

I verksamhetsberättelsen finns en beskrivning kring mål- och kvalitetsarbetet, utifrån bidraget till de kommungemensamma målen i ettårsplanen. En övergripande sammanställning av dessa mål och indikatorer från ettårsplan 2013 finns i kommunens årsredovisning. En genomgång och revidering av de kommungemensamma målen har skett under planperioden. Utifrån detta har nämnden i dialog med förvaltningen utarbetat sina åtaganden och nämndmål. Vidare har vård- och omsorgsnämnden redan under 2012 fastställt ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Utifrån detta redovisas årliga kvalitetsredovisningar i nämnden.

Inför flerårsplan 2014 har direktiv utgått från kommunledningsförvaltningen till nämnderna att se över sina mål och åtaganden, utifrån antal och mätbarhet.

I övrigt hänvisas till kommentarerna i delavsnitt 3.2, kring det verksamhetsmässiga resultatet för 2013.

Intern kontroll

Det är nämnden, som enligt kommunallagen, har det formella ansvaret för den interna kontrollen. De förtroendevalda revisorerna ska årligen bedöma om nämnden har ett fungerande system för intern kontroll.

Vård- och omsorgsnämnden har antagit en plan för intern kontroll för 2013, vilket skedde i december 2013. Planen har genomförts och återrapportering har skett till nämnden i januari 2014. Plan för intern kontroll har även fastställts för 2014, som ett komplement till den kommunövergripande plan som kommunstyrelsen fastställt.

I detta sammanhang kan konstateras att kommunfullmäktige 2014-01-30 fastställt ett nytt reglemente för intern kontroll, som ställer större krav på nämnderna kring risk- och väsentlighetsbedömningar, fastställande och återrapportering m m. Delar av detta regelverk gäller dock formellt fr o m 2015. Vi kan konstatera att vård- och omsorgsnämnden påbörjat detta arbete och redan i plan för 2014 gjort en risk- och väsentlighetsanalys. Det interna kontrollarbetet är vidare integrerat med ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete, när det gäller verksamhetskontrollerna.

Revisionsrapporter kring LSS-verksamheten och vårdkedjan

Dessa två revisionsrapporter har behandlats av nämnden under 2013. När det gäller LSS-verksamheten har påtalade brister åtgärdats och samtliga beslutade ej verkställda

beslut rapporteras numera, och inte som tidigare bara beslut kring vård- och omsorgsboenden.

När det gäller vårdkedjan finns fortfarande områden som behöver utvecklas, bl a kring vårdplanering och samverkan med Landstinget.

Övriga frågor

I detta sammanhang lyftes fram att vi inte kan se att PM över vård- och omsorgsnämndens ansvarsutövande 2012 har tagits upp som ett anmälningsärende i nämnden under 2013, vilket är en brist.

Vidare konstaterades att protokollföring kring återrapportering av delegationsbeslut bör utvecklas genom att i protokollet ange för vilken tidsperiod återrapporteringen avser.

4. Framtidsperspektiv

Under denna punkt har diskussioner förts kring framtidsperspektivet. Bland annat berördes behov av nya boenden och förnyelse av äldre boenden, ökade volymer inom hemtjänstverksamheten, fortsatt kompetensutveckling samt nya krav från Socialstyrelsen kring individuell behovsbedömning. Det senare bedöms kräva resursförstärkning inom förvaltningens myndighetsfunktion.

För ytterligare information kring framtidsperspektivet hänvisas till nämndens ettårsplan och framåtsikt.

Kommunstyrelsen
Socialnämnden
Vård- och omsorgsnämnden
Samhällsbyggnadsnämnden
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Förvaltningslagens tillämpning

På vårt uppdrag har PwC genomfört en granskning av ovanstående område

Vår sammanfattande revisionella bedömning är att nämnderna genom mål och styrning i huvudsak säkerställer att förvaltningslagens krav om service samt om information avseende överklagande uppfylls. Detta baserar vi på följande iakttagelser:

- Instruktionerna i kommunens gemensamma ärendehandbok följer i hög grad intentionerna i förvaltningslagen när det gäller formuleringar kring beslut och överklagande samt information om detta.
- De granskade nämnderna har en medvetenhet kring service och handläggningstider och har tagit fram mål och indikatorer för detta som följs upp kontinuerligt och meddelas nämnd.
- Vid avslagsärenden har nämnderna fastställda rutiner för att informera sökande om att man kan överklaga besluten.

Vi har dock noterat ett antal förbättringsområden och lämnar följande rekommendationer:

- Vi rekommenderar att samtliga nämnder tar fram mål för handläggningstider av medborgarförslag och synpunkter och att detta följs upp kontinuerligt.
- Vissa nyckeltal som används är inte alltid kopplade till ett fastställt måltal, och blir mer ett utvecklingsmått över tid. Vi föreslår att måltal fastställs i högre utsträckning.
- Vi noterar att nämndernas överklagandehänvisningar inte fullt ut följer mallen i Ärendehandboken. Vi rekommenderar att nämnderna tar fram ett enhetligt utseende på hänvisningarna som biläggs avslagsbeslut.
- Överklagandehänvisningarna kan bli ännu tydligare när det gäller att sökande kan få information och hjälp med sitt överklagande från myndig

Vi önskar inget svar på denna skrivelse, men vi förutsätter att våra rekommendationer beaktas i det fortsatta arbetet med att utveckla tillämpningen av förvaltningslagen. Utifrån att kommunstyrelsen fastställt ärendehandboken och även är samordningsansvarig gentemot facknämnderna förutsätts att granskningsresultatet diskuteras och hanteras inom lämpliga forum, t ex nämndsekreterargruppen.

För kommunens revisorer

Lennart Lindström
Ordförande

Lena Ingren
Vice ordförande

För kännedom
Kommunfullmäktiges presidium
Kommunledning
Politiska sekreterare

Revisionsrapport

Förvaltningslagens tillämpning

Botkyrka kommun

*Fredrik Alm
Cert. kommunal revisor
April 2014*

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1. Inledning och bakgrund	2
1.1. Revisionsfråga	2
1.2. Revisionsmetod	2
1.3. Avgränsning.....	2
2. Resultat av granskningen	3
2.1. Övergripande styrning av service	3
2.1.1. Mål för verksamheten	3
2.1.2. Styrning av rutiner	3
2.1.3. Iakttagelser och bedömningar	4
2.2. Miljö- och hälsoskydds nämnden	4
2.2.1. Styrning och mål avseende service	4
2.2.2. Uppföljningar av mål och service	5
2.2.3. Rutiner för information kring överklaganden	5
2.2.4. Iakttagelser och bedömningar	6
2.3. Samhällsbyggnadsnämnden.....	6
2.3.1. Styrning och mål avseende service	6
2.3.2. Uppföljningar av mål och service	7
2.3.3. Rutiner för information kring överklaganden	7
2.3.4. Iakttagelser och bedömningar	8
2.4. Socialnämnden	8
2.4.1. Styrning och mål avseende service	8
2.4.2. Uppföljningar av mål och service	9
2.4.3. Rutiner för information kring överklaganden	9
2.4.4. Iakttagelser och bedömningar	10
2.5. Vård- och omsorgsnämnden	10
2.5.1. Styrning och mål avseende service	10
2.5.2. Uppföljningar av mål och service	11
2.5.3. Rutiner för information kring överklaganden	11
2.5.4. Iakttagelser och bedömningar	12

Sammanfattning

Revisorerna i kommunen har gett PwC i uppdrag att granska förvaltningslagens tillämpning i kommunen.

Revisionsfrågan för granskningen har varit om nämnderna säkerställer att förvaltningslagens krav om service samt om information avseende överklagande uppfylls?

Granskningen har avgränsats till samhällsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden samt vård- och omsorgsnämnden.

Vår sammanfattande revisionella bedömning är att nämnderna genom mål och styrning i huvudsak säkerställer att förvaltningslagens krav om service samt om information avseende överklagande uppfylls. Detta baserar vi på följande iakttagelser:

- Instruktionerna i kommunens gemensamma ärendehandbok följer i hög grad intentionerna i förvaltningslagen när det gäller formuleringar kring beslut och överklagande samt information om detta.
- De granskade nämnderna har en medvetenhet kring service och handläggningstider och har tagit fram mål och indikatorer för detta som följs upp kontinuerligt och meddelas nämnd.
- Vid avslagsärenden har nämnderna fastställda rutiner för att informera sökande om att man kan överklaga besluten.

Vi har dock noterat ett antal förbättringsområden och lämnar följande rekommendationer:

- Vi rekommenderar att samtliga nämnder tar fram mål för handläggningstider av medborgarförslag och synpunkter och att detta följs upp kontinuerligt.
- Vissa nyckeltal som används är inte alltid kopplade till ett fastställt måltal, och blir mer ett utvecklingsmått över tid. Vi föreslår att måltal fastställs i högre utsträckning.
- Vi noterar att nämndernas överklagandehänvisningar inte fullt ut följer mallen i Ärendehandboken. Vi rekommenderar att nämnderna tar fram ett enhetligt utseende på hänvisningarna som biläggs avslagsbeslut.
- Överklagandehänvisningarna kan bli ännu tydligare när det gäller att sökande kan få information och hjälp med sitt överklagande från myndigheten.

1. Inledning och bakgrund

Utifrån genomförd väsentlighets- och riskanalys samt en genomgång av kommunens invärlds- och omvärldsanalys har en granskning prioriterats inom området.

I förvaltningslagen finns bestämmelser om bland annat myndigheternas service-skyldighet, vilket är ett viktigt område utifrån ett medborgarperspektiv. I lagen står det bland annat skrivet att "varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning och råd och annan sådan hjälp till enskilda i sådana frågor som rör myndighetens verksamhetsområde" samt att "frågor från enskilda ska besvaras så snart som möjligt".

1.1. Revisionsfråga

Granskningen ska besvara följande revisionsfråga: säkerställer nämnderna att förvaltningslagens krav om service samt om information avseende överklagande uppfylls?

Revisionskriterier:

- Förekomst av styrning vad gäller myndighetens service (servicegarantier, klagomålshantering m.m.)
- Mål avseende svarstider och handläggningstider.
- Uppföljningar av myndighetens service och om eventuella mål och servicegarantier uppnås.
- Förmedling av information till sökande om möjlighet att överklaga beslutet.
- Information och hjälp från myndigheten till sökande vid avslag eller endast hänvisning till överklaganderätten.

1.2. Revisionsmetod

Dokumentstudier (styrande och stödjande dokument), urvalsmässig granskning av ärenden samt ärendestatistik. Detta har kompletterats med intervjuer med representanter för kommunkansli och berörda nämnder. Totalt 9 personer har intervjuats.

1.3. Avgränsning

Granskningen avgränsas utifrån revisionsfråga och revisionskriterier och omfattar de nämnder som svarar för en betydande del av kommunens myndighetsutövning. Dessa är samhällsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden samt vård- och omsorgsnämnden. Dessa nämnder utgör i och med detta granskningsobjekt.

2. Resultat av granskningen

2.1. Övergripande styrning av service

2.1.1. Mål för verksamheten

I kommunens *Flersårsplan 2012-2015 En plan för hållbar utveckling* finns målområdet *En effektiv och kreativ kommunal organisation*. För målområdet gäller att kommuninvånarna ska få ett bra bemötande i kontakten med anställda, att de ska bemötas med respekt, få sakkunnig information, stöd och hjälp och ej särbehandlas eller diskrimineras.

Indikator för detta är andelen invånare som anser att kommunens anställda ger dem bra bemötande. Kommunens samtliga nämnder omfattas av målområdet. Uppföljningen i samband med årsredovisningen 2013 gav att 53 procent av invånarna tycker att anställda ger dem ett bra bemötande. Det finns inget uttalat mål för denna indikator, men bedömningen från kommunens sida är att man trots en ökande andel är långt ifrån att målsättningen kan sägas vara uppnådd. Andelen var 47 procent år 2011 och 52 procent år 2012.

I kommunens telefonpolicy, antagen av kommunfullmäktige 2014-03-27, framgår att alla som ringer till anställda i Botkyrka kommun ska få ett trevligt bemötande. Det gäller oavsett om det är ett internt eller externt samtal. Målen är att de anställda ska ge en god service och ett gott bemötande i alla telefonsamtal och ha en hög tillgänglighet.

Det pågår ett arbete med att förbättra och förenkla kommunens gemensamma synpunkts- och klagomålshantering. Nuvarande process anses svår använd för kommuninvånarna då den förutsätter att man har god kännedom om kommunens organisation och/eller verksamhetsområden.

2.1.2. Styrning av rutiner

I granskningen har vi tagit del av kommunens *Ärendehandbok* vars aktuella version fastställdes i kommunstyrelsen 2009-06-08.

Ärendehandboken innehåller övergripande regler och rutiner bland annat för hur förvaltningarna ska handlägga beslutsärenden och hur handläggarna ska utforma dokument i kommunen. Den behandlar tillika beslutsunderlag, tjänsteskrivelser till nämnd, remissvar, kallelser, föredragningslistor och protokoll. Det framgår även att beslutsunderlagen ska vara enkla att förstå, följa och ta del av för kommunmedlemmarna, de förtroendevalda, anställda och andra.

När det gäller myndighetsutövning framgår att handläggarna måste skriva skälen till beslut som går emot enskild. Det finns förslag på formuleringar i ärendehandbokens bilagor. Det framgår också att respektive förvaltning måste fastställa egna rutiner för att säkerställa rätt hantering för de förvaltningsspecifika ärendena. Vidare framgår att man enligt förvaltningslagen är skyldig att vid myndighetsutövning meddela sökande eller klagande om innehållet i beslut. Det framgår även att om det

går emot parten och kan överklagas ska han eller hon dessutom underrättas om hur man överklagar.

Det framgår att kommunen ska underrätta i följande ordning:

1. Vanligt brev
2. Vanligt brev med delgivningskvitto
3. Rekommenderat brev med mottagningsbevis

Vanligt brev ska väljas om beslutet inte kan överklagas. Om det kan överklagas ska rekommenderat brev väljas. Handläggaren uppmanas även att beakta att besvärstiden börjar löpa först när sökande tagit del av beslutet. Om beslutet går emot parten ska följebrevet alltid innehålla information om hur man överklagar. I ärendehandboken finns även en bilaga med ett exempel på överklagandehänvisning.

Ärendehandboken finns i tryckt version och på kommunens intranät. På intranätet finns också skrivregler och rekommendationer för den språkliga formen. Ärendehandboken kommer att revideras under 2014.

2.1.3. Iakttagelser och bedömningar

Vår bedömning är att instruktionerna i ärendehandboken i hög grad följer intentionerna i förvaltningslagen när det gäller formuleringar kring beslut och överklaganden. I exemplet på överklagandehänvisning framgår tydligt hur man ska gå till väga för att överklaga och att man som sökande kan få mer information om hur man överklagar från handläggaren.

Vi bedömer det som positivt att kommunen kontinuerligt genomför medborgarundersökningar i syfte att hitta förbättringsområden. Vidare har ej funnit några övergripande mål för handläggningstider.

2.2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden uppdrag syftar till att ge förutsättningar för en hållbar utveckling samt en hälsosam och god miljö. Uppdraget fullgörs av Miljöenhetens inom Samhällsbyggnadsförvaltningen och innefattar tillsyn enligt miljöbalken och livsmedelslagen samt luftvård, provtagning av sjöar och vattendrag. Enheten ansvarar även för tillsyn av försäljning av receptfria läkemedel, tobak och folköl. Totalt har enheten omkring 20 anställda.

2.2.1. Styrning och mål avseende service

Utifrån fullmäktiges målområde *Botkyrkaborna är mer delaktiga i samhällsutvecklingen* hade nämnden 2013 målet att medborgarförslag ska besvaras av nämnden inom tre månader. För 2014 är målsättningen att alla ska besvaras av nämnden inom sex månader, varav 80 procent senast vid det tredje nämndsammanträdet efter att förslaget inkom. Kring målet om *Botkyrkaborna har mer jämställda och jämlika förutsättningar och möjligheter* finns indikatorn andelen nöjda/positiva företag i tillsynsverksamhetens kundenkät.

Handläggningstider berörs under *Botkyrka attraherar fler företag, särskilt inom miljö, hälsa och kreativa näringar* och då att inkomna tillsynsärenden ska vara klara på överenskommen tid, vilka är fyra veckor, sex veckor eller tio veckor. Sedan finns det tillsynsärenden där man är beroende av andra parter, såsom till exempel Länsstyrelse och Miljödomstol, och då saknas måttal. Detta beskrivs vidare i enhetens rutin för inkomna ärenden där olika ärendetyper sorteras efter halvlånga ärenden (upp till sex veckor), långa ärenden (upp till tio veckor) och övriga.

Utöver ovanstående rutin finns även ytterligare ett antal interna rutiner som syftar till att öka servicen kring kontakter med allmänhet och företag. Dessa gäller bland annat hantering av delegationsbeslut och mottagningskvitto, delgivning, klagomål på miljöenhetens verksamhet och rutin för medborgarförslag. Vidare har Miljöenheten som policy att handläggaren, eller någon på enheten, ska vara tillgänglig via telefon under ordinarie kontorstid.

2.2.2. Uppföljningar av mål och service

De indikatorer som satts i verksamhetsplanen och som utgår ifrån kommunfullmäktiges mål följs i vissa fall upp i samband med delårsrapporterna i april och augusti, men mest utförligt i årsredovisningen. Där framgår att antalet medborgarförslag uppgick till tre stycken under 2013 men att den genomsnittliga handläggningstiden från inkommen till förvaltningen till beslut i nämnd uppgick till 20 veckor, vilket är betydligt längre än målsättningen tre månader. Uppföljningen av handläggningstider visar att 72 procent genomförs inom utsatt tid. Nämnden får uppföljning av handläggningstiderna tertialvis. Rapporterna visar antalet inkomna ärenden, avslut inom utsatt tid, vilande ärenden samt andel avslut inom utsatt tid.

Därtill genomförs en kundenkät till företagare som tyvärr fått låg svarsfrekvens både 2011 och 2012. Under 2013 har enheten gjort försök med att dela ut pappersenkäter och då valt att göra det riktat till företagare i ett nytt industriområde där enheten haft många ärenden.

Vi har i granskningen tagit del av en enkätundersökning riktad till förskolor angående livsmedelstillsyn. Det var 20 tillfrågade men endast omkring sex svarande när det gäller huvudfrågorna. De som svarade på enkätens samtliga frågor var alla nöjda eller mycket nöjda med bland annat tjänstemännens bemötande och ärendets handläggningstid.

2.2.3. Rutiner för information kring överklaganden

Miljöenheten har en standardiserad blankett som skickas med vid avslagsärenden. Det framgår hur lång tid man har på sig från att beslutet mottogs, vad man måste uppge i sin överklagan och att det ska undertecknas. Det framgår även att man kan ställa frågor och ett telefonnummer finns angivet samt vad som händer efter att överklagan mottagits. Vid faktaavstämning har det framkommit nämnden avser att förtydliga texten så att sökande får mer information om hur man överklagar av aktuell handläggare.

2.2.4. Iakttagelser och bedömningar

Nämnden har genom mål, indikatorer och framtagande av rutiner för handläggning och expediering av beslut upprättat styrning av förvaltningens service gentemot allmänheten. Till viss del saknar dock indikatorerna fastställda måltal, så det är svårt att uttala sig om de är uppfyllda. Enligt vår bedömning är de mer ett utvecklingsmått som följs över tid än ett mål i nuvarande lydelse.

Vidare bedömer vi att överklagandehänvisningen skulle kunna innehålla information om att man som sökande kan få mer information om hur man överklagar från handläggaren. Vi ser positivt på att nämnden avser att förtydliga detta.

2.3. Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden fullgör kommunens uppgifter inom plan- och byggområdet och har tillsynsansvaret för byggverksamheten enligt plan- och bygglagen. Nämnden, som tillika är kommunens trafiknämnd, ansvarar för kommunens gata-, park- och markförvaltning. Inom samhällsbyggnadsförvaltningen återfinns även verksamhetsområdena kart- och mät, trafik och exploatering. När det gäller beslutsrutinen med överklagandehänvisning har vi i denna granskning avgränsat oss till Stadsbyggnadsenheten med 12 anställda som bland annat handlägger bygglov. Detta då de bedömdes ha flest beslutsärenden med myndighetsutövning.

2.3.1. Styrning och mål avseende service

Utifrån fullmäktiges målområde *Botkyrkaborna är mer delaktiga i samhällsutvecklingen* följer nämnden upp hur lång tid det tar att besvara medborgarförslag. Kring målet om *Botkyrkaborna har mer jämställda och jämlika förutsättningar och möjligheter* finns indikatorerna resultat i bygglovsenkäten, andel bygglovsärenden som fått avgörande inom tio veckor efter kompletta handlingar samt andel bygglovsärenden som förgranskats inom två veckor från ärendets ankomst.

Fler mål återfinns inom området *Botkyrka attraherar fler företag, särskilt inom miljö, hälsa och kreativa näringar*. Här finns resultat från Nöjd-Kund-Index (NKI) avseende bygglov respektive markupplåtelse enligt Stockholm Business Alliances (SBA:s) mätning.

Bland de rutiner vi tagit del av är det framför allt rutinen för expediering av bygglov som kan sägas styra mot hög servicenivå gentemot sökande part. Rutinen, som reviderats 2014-01-31, innehåller ett detaljerat flödesschema för inkomna bygglovsansökningar fördelade på handläggare och assistents respektive åttaganden. Både registrering, handläggning och expediering av beslut beskrivs. Enligt intervjuad arbetar man efter denna rutin.

Vidare finns en rutin om att skicka bekräftelse på inkomna ansökningar till sökande inom en vecka från ankomsten till förvaltningen. På bekräftelsen framgår att ansökan mottagits och namn på aktuell handläggare. Vid intervjuerna har det framkommit att man alltid återkopplar inom en vecka, men att detta inte går att följa upp i det ärendehanteringssystem som används inom förvaltningen.

2.3.2. Uppföljningar av mål och service

De indikatorer som satts i verksamhetsplanen och som utgår ifrån kommunfullmäktiges mål följs i vissa fall upp i samband med delårsrapporterna i april och augusti, men alltid i årsredovisningen. Nämnden hade 73 medborgarförslag och 29 synpunkter och felanmälningar att handlägga under 2013. Den genomsnittliga svarstiden för medborgarförslag uppgick till sex månader. Nämnden har åtagit sig att tillsammans med kommunledningsförvaltningen arbeta för att förkorta svars- och handläggningstiderna för medborgarförslag.

Nämnden gav även Sweco Eurofutures AB i uppdrag att genomföra en bygglovsenkät under 2013, vilket också genomfördes under 2012. Företagare och privatpersoner som sökt två bygglov eller fler under perioden januari till september 2013 besvarade frågor kring vägledning, bygglovshantering med mera samt helheten inom kommunens service kring bygglovsansökan. Det var 250 som tillfrågades och 67 procent svarade. Totalt sett blev resultatet NKI 50, vilket var en förbättring från 2012 då motsvarande index var 43. När det gäller separata delar så som handläggningstiden för bygglov redovisas endast svarsansdelar och då var det 49 procent som svarade att de instämmer helt eller ganska väl i påståendet att handläggningstiden är rimlig. Detta är en förbättring från 33 procent år 2012. På motsvarande sätt tyckte 52 procent att det var enkelt att komma i kontakt med bygglovshandläggare och 68 procent att beslutet var tydligt och klart.

I årsredovisningen för nämnden framgår även hur stor andel av bygglovsärendena som fått avgörande inom tio veckor efter att ärendet blivit komplett. Detta uppgick till 96 procent under 2013 och mättes ej 2012. Ärendena ska inom två veckor enligt målet, men detta har ej kunnat följas upp då verktyg för detta saknas i systemet. När det gäller SBA:s mätning ges bygglovshandläggningen NKI 38, motsvarande index var 65 år 2011. NKI inom markupplåtelse gavs index 57, år 2011 var det för få som svarade. SBA:s enkät genomförs vart annat år. Med anledning av detta ska nämnden tillsammans med kommunledningsförvaltningen arbeta för ett bättre näringslivsklimat i kommunen i form av bättre service, bemötande och handläggningstider.

Förutom detta får nämnden månadsvisa rapporter om bygglovsverksamheten. I rapporterna redovisas antalet nya och avgjorda ärenden fördelade på bygglovsärenden och tillsynsärenden. Vidare framgår status för de längre ärenden som nämnden handlägger och de som inkommit under månaden. Även garantin om att handlägga ärenden snabbare än tio veckor berörs genom att antalet kompletta ärenden redovisas och antalet kompletta ärenden som fått beslut inom tio veckor redovisas.

2.3.3. Rutiner för information kring överklaganden

I rutinen för expediering av beslut som går sökande mot skickas med rekommenderat brev med mottagningsbevis av bygglovsassistent. Om det rekommenderade beslutet inte hämtas ut av sökande sker utskick med så kallad förenklad delgivning. Detta består i att ett brev med beslutsmeddelande skickas ut. Därefter skickas ytterligare ett brev ut inom en till två dagar senare. I det andra brevet framgår att samhällsbyggnadsförvaltningen betraktar sökande som informerad två veckor efter detta datum och att de tre veckorna för överklagan räknas från detta datum.

I den information som går ut om hur man överklagar i samband med avslag framgår att sökande kan överklagabeslut och vilka uppgifter som måste lämnas i samband med detta.

2.3.4. Iakttagelser och bedömningar

Vår bedömning är att nämnden genom mål och rutiner upprättat styrning i syfte att förbättra servicen gentemot kommuninvånarna och företagarna i kommunen. Enligt vår bedömning följs detta även upp på ett tillfredsställande sätt. Givet att vissa mätningar visar på förbättringspotential är det positivt att nämnden avser att vidta åtgärder för att förbättra service och bemötande.

När det gäller överklagandehänvisningen innehåller dokumentet som distribueras i samband med beslut ingen information om att sökande kan få mer information eller hjälp med sin överklagan från samhällsbyggnadsförvaltningen, vilket vi rekommenderar.

2.4. Socialnämnden

Socialnämnden ansvarar för individ- och familjeomsorgen gällande barn- och ungdomar, ekonomiskt bistånd, vuxna med beroende och missbruk samt vuxna med psykiska funktionshinder. Socialnämnden ansvarar också för de öppna förskolorna i kommunen och beslutar om serveringstillstånd. Inom socialförvaltningen finns omkring 500 anställda. Vi har i denna granskning valt att avgränsa oss till beslutsrutinen om ekonomiskt bistånd då beslutstypen är den mest förekommande myndighetsutövningen inom nämndens verksamhetsområde.

2.4.1. Styrning och mål avseende service

Av de mål som har bäring på revisionsfrågan kan nämnas att socialförvaltningen vill öka medborgarnas kännedom om och tillgänglighet till förvaltningens utbud och tjänster så att fler på eget initiativ söker stöd i ett tidigt skede, detta är kopplat till fullmäktiges mål att *Botkyrkaborna har mer jämställda och jämlika förutsättningar och möjligheter*. Vidare är ett av målen är att människor som beviljas stöd och hjälp eller som får en serviceinsats ska också tycka att de blir hjälpta, detta återfinns inom fullmäktiges målområde *Välfärd med kvalitet för alla*. Till detta finns NKI-mål för ekonomiskt bistånd, resursenheten för barn och unga 0-20 år, resursenheten öppna förskolan, socialpsykiatriska enheten, utredningsenheten barn och unga 0-20 år och vuxenenheten. Målen för NKI-värdena varierar mellan 73 till 91 och mäts via nämndens brukarenkät.

Till målet att män och kvinnor och barn möter en rättsäker verksamhet finns mål för utredningstid uppsatta. När det gäller år 2013 var målet för barn och unga 110 dagar och för personer med psykiska funktionshinder respektive missbruksproblem 60 dagar. Till målet om större och mer varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser som invånare kan ta del av utan myndighetsbeslut finns en indikator om kötid för hushåll i väntan på budget- och skuldrådgivning, men inget uttalat måltal fanns 2013. I nämndens ettårsplan 2014 finns dock målsättningen om max fyra veckors kötid. Man har även ett mål om förhandsbedömningar av barn och unga som ska färdigställas inom två veckor. Som en del av målet om effektiv och kreativ kommu-

nal organisation finns åtagandet att förvaltningen ska förbättra tillgängligheten i lokaler och i olika kommunikationskanaler.

För 2014 finns det inom ekonomiskt bistånd målet att det ska gå max 30 dagar mellan första möte och att person fått en insats. Vidare finns det i rutinen för handläggning av ekonomiskt bistånd en målsättning om att första besöket ska genomföras inom två till fyra veckor efter att ansökan inkom. Ett problem med att uppfylla detta kan bli när handläggarna får in för tidiga ansökningar, där sökande vill försäkra sig om att få ekonomiskt bistånd i framtiden. I dessa fall avvaktar handläggaren med besök tills de blir aktuellt.

2.4.2. Uppföljningar av mål och service

Inom socialnämndens verksamhetsområde är det huvudsakligen årsredovisningen som tillsammans med brukarenkäten som utgör uppföljningen av mål och service. Uppföljning av ekonomiskt utfall och antal personer i insatser med mera sker dock månatligen i samband med nämndsammanträden.

I årsredovisningen framgår bland annat att man i syfte att öka kunskap och tillgänglighet till utbud och tjänster tagit fram webbaserad information till barn och unga med psykisk ohälsa och deras familjer.

När det gäller brukarenkäten ges att måltalen inte överträffas för någon av verksamheterna. Utredningsenheten för barn och unga 0-20 år är närmast med ett totalt NKI på 72 och där är målet NKI 73. Längst ifrån är ekonomiskt bistånd med NKI 55 och vars måltal är 75. Noterbart i undersökningen är att information i samband med överklagan är det frågeområde som ges lägst omdömen i enkäten. Totalt sett fick begripligt språk, integritet, bemötande och kompetens de högsta omdömena.

I uppföljningen av utredningstid framgår att man klarade de uppställda måltalen. Handläggningen av ärenden kring barn och unga tog i genomsnitt 104 dagar under 2013 mot målet 110. Utredningen kring personer med psykiskt funktionshinder tog 43 dagar under 2013 mot målet 60 dagar och personer med missbruksproblem tog i genomsnitt 55 dagar, också det hade målet 60 dagar. I årsredovisningen visas även ett nyckeltal kring hur stor andel av utredningar kring personer med psykiskt funktionsnedsättning som avslutats inom fyra månader. Under 2013 var andelen 95 procent.

När det gäller kötiden för budget- och skuldrådgivning var den under 2013 åtta veckor i genomsnitt, vilket är betydligt bättre än 2012 då hushållen fick vänta i genomsnitt 28 veckor.

2.4.3. Rutiner för information kring överklaganden

Socialnämnden skickar med besvärshänvisning vid avslag. Detta skickas med rekommenderat brev eller med så kallad förenklad delgivning där två försändelser skickas inom loppet av ett par dagar. Det första brevet, ärendebudet, är beslutet och det andra brevet innehåller information om att nämnden anser att sökande tagit del av beslutet från och med 14 dagar efter att det andra brevet är skickat och att perioden för överklagande räknas från detta datum.

I dokumentet *Om du inte är nöjd med ditt beslut* framgår att sökande har tre veckor på sig att överklaga, hur man går tillväga och vad som sedan händer med överklagan. Det framgår även att man kan få hjälp av kommunens Medborgarkontor. Dokumentet skickas rutinmässigt med vid avslagsbeslut.

2.4.4. Iakttagelser och bedömningar

Vår bedömning är att nämnden genom mål och rutiner upprättat styrning i syfte att förbättra servicen gentemot de kommuninvånare som kommer i kontakt med nämndens verksamheter. Vidare sker en strukturerad uppföljning av de mål som nämnden satt upp. Vi saknar måltal för vissa indikatorer, vilka då främst blir ett mått på utvecklingen mellan åren, och vi rekommenderar att detta fastställs i större utsträckning.

Vid intervjutillfället kunde vi också notera att verksamheterna inte har för vana att resonera i termer av service till kommuninvånarna. Detta förklaras delvis av att handläggning i stor utsträckning sker via personliga möten med sökande, än inom andra verksamhetsområden.

När det gäller överklagandehänvisningen som rutinmässigt skickas ut med avslagsbeslut är vår bedömning att den innehåller all information som lagen kräver. Det finns även en hänvisning till var man kan vända sig för att få hjälp med sin överklagan. Dokumentet är även föredömligt enkelt formulerat utan onödigt byråkratiskt språk.

2.5. Vård- och omsorgsnämnden

Nämnden ansvarar för verksamheterna äldreomsorg och omsorg för personer med funktionsnedsättning. Inom detta uppdrag ryms vård- och omsorgsboenden, hemtjänst, dagverksamhet samt grupp- och servicebostäder, personlig assistans och ledsagare. Verksamhetsområdet Myndighet handlägger ansökningar och beslutar om stöd från äldreomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning, avgifter och bostadsanpassningsbidrag. Vi har i denna granskning valt att avgränsa oss till handläggningsrutinen av biståndsbeslut inom äldreomsorgen enligt Socialtjänstlagen och inom detta område finns 17 handläggare.

2.5.1. Styrning och mål avseende service

När det gäller Myndighet finns målet att all intern och extern information ska vara uppdaterad, korrekt och lättillgänglig, vilken utgår från fullmäktiges mål *Botkyrkaborna är mer delaktiga i samhällsutvecklingen*. Vidare arbetar verksamhetsområdet med tätare uppföljningar kring handläggningstider för de olika beslutstyperna. Inom hemtjänst finns uppsatta tidsgränser för handläggning. För hemtjänstinsatser är målet att beslut ska fattas inom en månad efter att ansökan inkommit. När det gäller ansökan om särskilt boende och hemvårdsbidrag är målet beslut inom tre månader.

I vård- och omsorgsnämndens mål och åtaganden för 2014 finns inom området *Botkyrkaborna är mer delaktiga i samhällsutvecklingen* det nya målet att samtliga synpunkter och klagomål om egna verksamheten ska besvaras inom tio dagar. Vidare finns målet att brukarna ska vara nöjda med bemötandet. Det finns även ett

mål om att andelen kvinnor och män som upplever tillgängligheten vid telefonkontakt med kommunen är hög.

Det finns inom verksamhetsområdet fastställda handlägningsrutiner för äldreomsorgen där både vård- och omsorgsnämndens målbild 2016, tillämplig lagstiftning, socialtjänsten samt handläggning och dokumentation av ärenden och samverkan.

2.5.2. Uppföljningar av mål och service

Uppföljning av de mål som finns redovisas dels i verksamhetsområdet Myndighets bokslut och i vård- och omsorgsnämndens årsredovisning. När det gäller LSS-handläggarna redovisas andelen beslut som verkställt inom en månad, tre månader eller tre månader och längre fördelat på beslutstyper så som personlig assistans, daglig verksamhet m.fl. Kortast handläggningstid har insatsen ledsagarservice, men vi har ej noterat några kommunala målsättningar inom LSS-verksamheten.

I vård- och omsorgsnämndens årsredovisning för 2013 finns indikatorn att brukare är nöjda med bemötandet i verksamheterna. Andelarna nöjda brukare fördelas på olika verksamhetsområden. Inom äldreomsorgen var 92 procent nöjda, inom hemtjänsten 89 procent och när det gäller omsorgen för funktionshindrade var andelen 77 procent.

När det gäller beslut enligt Socialtjänstlagen (SoL) sker samtliga hemtjänstbeslut fattas inom en månad. Samtliga insatser inom särskilt boende/hemvårdnadsbidrag verkställdes inom tre månader. Till Kommun- och LandstingsDatabasen (Kolada) har man rapporterat in medianvärden för handläggningstider. I detta fall 53 inom LSS och 53 inom SoL. Handläggningstiderna har halverats inom båda områden sedan 2011.

Vid intervju har det framkommit att flertalet nyckeltal, bland annat de till Kolada, och utvärderingar av processen från ansökan till beslut inte enbart mäter myndighetsutövningen. Detta beror på att nyckeltalen ofta tar hänsyn till tiden från ansökan till verkställighet och att verksamhetsomdömena främst berör själva insatsen och inte besluten om insats.

2.5.3. Rutiner för information kring överklaganden

Myndighet inom vård- och omsorgsnämnden skickar vanligen avslagsbeslut med förenklad delgivning enligt rutin som beskrivits inom socialnämnden tidigare. Rekommenderade försändelser med mottagningsbevis skickas mer sällan, men det förekommer. Rutinerna för detta finns beskrivna i handlägningsrutinerna och särskilda mallar för detta finns tillgängliga via intranätet.

I dokumentet *Hur man överklagar* framgår att sökande har tre veckor på sig att överklaga, hur man går tillväga och vad som sedan händer med överklagan. Det framgår även att man kan vända sig till beslutsfattaren eller dess företrädare om något är oklart. Dokumentet skickas rutinmässigt med vid avslagsbeslut.

2.5.4. Iakttagelser och bedömningar

Vår bedömning är att nämnden genom mål och rutiner delvis upprättat styrning i syfte att förbättra servicen gentemot de kommuninvånare som kommer i kontakt med nämndens verksamheter. Det har i granskningen framkommit att det finns svårigheter att få fram statistik över handläggningstider när det gäller själva myndighetsdelen. Detta kommer att förbättras i samband med att nämnden byter verksamhetssystem, vilket vi välkomnar. Vi saknar måltal för vissa indikatorer, vilka då främst blir ett mått på utvecklingen mellan åren, och vi rekommenderar att detta fastställs i större utsträckning.

Vidare bedömer vi att nämnden säkerställer att mål finns och att uppföljningar och utvärderingar genomförs även inom myndighetsutövningen. Vi bedömer också att överklagandehänvisningen skulle kunna innehålla information om att man som sökande kan få mer information om hur man överklagar från verksamheten.

2014-04-10

Fredrik Alm
Projektledare

Jan Nilsson
Uppdragsansvarig

§ 68

Revisionsberättelse för 2013 (KS/2014:291)

Beslut

Kommunfullmäktige beviljar kommunstyrelsen och övriga nämnder samt de enskilda förtroendevalda i dessa organ ansvarsfrihet för 2013 års verksamhet.

Sammanfattning

Revisorernas ordförande Lennart Lindström (M) redogör för revisionsberättelsen.

Revisorerna har granskat kommunstyrelsens och nämndernas verksamhet under år 2013. Revisorerna har också genom lekmannarevisorer granskat de aktiebolag och den stiftelse som kommunen är engagerad i.

Revisorerna har den 9 april 2014 lämnat en revisionsberättelse för 2013.

Revisorerna tillstyrker att kommunstyrelsen och övriga nämnder samt de enskilda förtroendevalda i dessa organ beviljas ansvarsfrihet.

Revisorerna tillstyrker att årsredovisningen godkänns. Den är upprättad i enlighet med kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

Yttrande

Nils Junker (BP) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Expedieras till:

- Samtliga nämnder
- AB Botkyrkabyggen
- Botkyrka Stadsnät AB
- Mångkulturellt centrum
- Upplev Botkyrka AB

BOTKYRKAPARTIET

**Särskilt yttrande
2014-04-24**

Revisionsberättelse för 2013 (KS/2014:291)

Vi i BP anser att revisionen av kommunens verksamheter granskats på ett ingående sätt och instämmer i slutsatser och bedömning.

Dock vill vi peka på ett avsnitt som vi ställer oss synnerligen tveksamma till.

När det gäller slutredovisningen av strategiska projekt, som får svidande kritik i en separat revision för 2013, kan konstateras att Tekniska nämnden gång på gång överskridit investeringsbudgeten under en följd av år.

Det framkommer i revisionen att slutredovisningar av olika projekt inte skett i enlighet med de krav som ställs i redovisningsreglementet och de brister som föreligger har ännu ej åtgärdats, vilket revisorerna bedömer som anmärkningsvärt.

De rekommendationer som revisorerna ställt ser vi som absolut nödvändiga och måste nu genomföras, varför vi efter stor tvekan inte har för avsikt att avslå ansvarfrihet för presidiet i Tekniska nämnden i nuvarande läge.

Ulla-B. Ludvigsson

Lena Karlsson

Nils Junker

Sandra Foltas

§ 69**Kommunens årsredovisning 2013 (KS/2014:155)****Beslut**

Kommunfullmäktige beslutar att avsätta ytterligare 1,8 miljoner kronor av årets ekonomiska resultat till kompetensutvecklingsfonden, motsvarande ränteuppräkningskostnad av fonden.

Kommunfullmäktige har tagit del av återrapportering av uppdrag från kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsens beslut i ärendet:

Kommunstyrelsen godkänner förslaget till årsredovisning för Botkyrka kommun 2013.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har 2014-04-07 § 87 lämnat ett förslag till beslut.

Syftet med kommunens årsredovisning är att informera om det gångna årets verksamhet och ekonomi. Kommunens uppdrag är att ge kommuninvånarna en bra service och samtidigt använda de ekonomiska resurserna på ett effektivt sätt. I kommunallagen uttrycks detta med begreppet god ekonomisk hushållning. Med utgångspunkt från kommunens ettårsplan för 2013 beskrivs i årsredovisningen på olika sätt hur kommunen lyckats leva upp till det.

Kommunen redovisar för artonde året i rad ett positivt ekonomiskt resultat. Resultatet 2013 uppgår till 193,8 miljoner kronor, vilket är 164 miljoner kronor bättre än budget. De huvudsakliga förklaringarna till resultatet är stora engångsintäkter och positiva ekonomiska utfall för nämnderna.

En avstämning mot kommunallagens balanskrav ger ett resultat på 166 miljoner kronor. Då har avräkning gjorts med 31 miljoner kronor motsvarande avkastningen på kommunens avsättning för framtida pensioner. Vidare har överskott för VA-verksamheten räknats från med 4 miljoner kronor medan 7

2014-04-24

Dnr KS/2014:155

miljoner kronor har tillgodoräknats motsvarande årets kostnader för kompetensutveckling som disponerats ur kommunens kompetensfond. I likhet med året innan erhöll kommunerna 2013 en återbetalning från AFA försäkring AB för tidigare inbetalda premier för avtalsförsäkringar. För Botkyrka uppgick beloppet till 60 miljoner kronor vilket utgör en jämförelsestörande post i årets bokslut.

I årsredovisningen följs och analyseras verksamhetsresultaten på flera sätt:

Flerårsplanens mål följs upp genom analys av utvecklingen för de 40 indikatorer som visar utvecklingen över tid inom viktiga områden.

I årsredovisningens nämndavsnitt analyseras nämndernas verksamhetsresultat 2013 utifrån nämndernas egna mål, mått och åtaganden.

I en särskild del jämförs Botkyrka med andra kommuner.

Som en bilaga till ärendet redovisas även status på de uppdrag som givits av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige t.o.m 2013-12-31.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse 2014-03-27.

Yrkanden

Katarina Berggren (S), Mats Einarsson (V), Dan Gahnström (MP) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Särskilda yttranden

Jimmy Baker (M) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Lars Johansson (FP) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Stefan Dayne (KD) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Nils Junker (BP) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Expedieras till:

- Samtliga nämnder
- AB Botkyrkabyggen
- Botkyrka Stadsnät AB
- Mångkulturellt centrum
- Upplev Botkyrka AB

Kristdemokraterna

SÄRSKILT YTTRANDE

Kommunens årsredovisning för 2013(KS/2014:155)

Presenterad årsredovisning återspeglar den förvaltning som gjorts av majoriteten enligt de ramar som fastställts av fullmäktige för år 2013.

Vi vill dock peka på några faktorer:

Det ekonomiska resultatet visar ett överskott, vilket är bättre än budgeterat. En stor del av överskottet utgörs av engångsposter, bl.a. återbetalda premier från AFA försäkring AB gällande tidigare inbetalda avtalsförsäkringar. Detta är bra då det kan medföra en långsiktig, sund kommunekonomi.

I redovisningen av måluppfyllelsen, vill vi särskilt peka på några oroväckande tendenser som bör analyseras och tas på stort allvar. När det gäller kvaliteten inom skola och äldreomsorg tillhör Botkyrka kommun den sämsta tredjedelen i jämförelse med andra kommuner. Dessutom oroar vi oss för den negativa utveckling av sjukfrånvaron hos kommunens anställda.

Vi kristdemokrater är oroade över kommunens ökade skulder som beror bl.a. på en förhöjd investeringsnivå och ökad upplåning. Låneskulden bör inte stiga årligen och därför är det av stor vikt att en plan för snabbare avskrivningstakt och återbetalning upprättas.

Botkyrka 2014-04-07

Stefan Dayne (kd)

Folkpartiet

Särskilt yttrande
2014-04-07

Kommunens årsredovisning 2013

Folkpartiet tycker naturligtvis att det är glädjande att kommunen visar på ett positivt resultat för år 2013, även om en del av överskottet kan hänskjutas till engångsintäkter. Det handlar främst om återbetalning av sjukförsäkringspremier från AFA Försäkring: Det är viktigt att uppmärksamma att dessa pengar just är engångsintäkter och inget som man kan räkna med framöver. Därför borde det göras en jämförelserensning så att man kan se hur bokslutet egentligen ser ut utan dessa poster.

Skatteintäkterna har ökat trots en något mindre befolkningsökning än väntat. Det är bra och visar tillsammans med ett förbättrat finansnetto på att den politik som alliansregeringen för i riket är bra för Botkyrkas medborgare. Verksamheternas nettokostnader har ökat mindre än tidigare, vilket är tillfredsställande då det innebär att verksamheterna bedrivs effektivare.

Oroande är precis som tidigare år att Botkyrkas skattekraft utvecklas sämre än såväl länet som riket jämfört med år 2012. Investeringarna ligger alltså på en mycket hög nivå, trots att flera projekt som planerats under året inte blivit färdiga. Investeringar är nödvändiga för att Botkyrka som en växande kommun ska kunna ta emot nya medborgare, men det gäller att se till så att det finns egna medel till investeringar och därmed minimera ny upplåning av pengar. Folkpartiet har vid ett flertal tillfällen påpekat att högst 95 procent av skatteintäkterna får gå till driften för att på så sätt ha pengar över till nödvändiga investeringar. Dessutom ska investeringar inom vård, omsorg och infrastruktur prioriteras före Idéhus m.m.

Kommunens totala låneskuld är stor. Att den minskat mycket under år 2013 beror på försäljningen av Botkyrkabyggens lägenheter på Albyberget. Den största delen av lånen är just lån som rör kommunens egna bolag som Botkyrkabyggen eller bolag som ägs tillsammans med andra kommuner som t ex Söderenergi. Vi är oroade över att den största delen hanteras av internbanken. En internbank vars ansvarsfördelning är otydlig och där det inte är tydligt vem som fattar besluten. Internbanken har nu funnits i ett par år och det är nu dags att utvärdera hur den fungerat.

Att nämnderna visar ett överskott på 64 miljoner kronor kan tyckas vara bra när de visade ett underskott på 54 miljoner kronor år 2012. Ett så stort överskott som 64 miljoner kan ses som ett tecken på felbudgetering. Det är lika allvarligt med för stora överskott som med för stora underskott.

SÄRSKILT YTTRANDE

Kommunstyrelsen

2014-04-07

Ärende 87 Kommunens årsredovisning 2013 (KS/2014:155)

Det är givetvis positivt att det ekonomiska resultatet uppgick till 193,8 miljoner kronor för 2013. Det är ett mycket bättre resultat än budgeterat, 164 miljoner kronor, men utgörs samtidigt av stora engångsposter, bl.a. 60 miljoner kronor i återbetalda premier från AFA försäkring AB rörande tidigare inbetalda avtalsförsäkringar. Det faktum att nämnderna redovisar ett överskott på 64 miljoner kronor är inte enbart positivt då vi hade kunnat bedriva verksamhet - eller haft en lägre skattesats för de medlen istället. Eller som det står på s. 33; *"Prognossäkerheten måste förbättras väsentligt och avvikelserna i förhållande till budget minska"*.

Årsredovisningen vittnar även om att kvaliteten inom skolan och äldreomsorgen inte är bra - i jämförelse med andra kommuner tillhör kommunen den sämsta fjärdedelen. Samtidigt som indikatorn för hälsa är låg jämfört med länet, så kan vi se stora skillnader i förvärvsinkomst mellan kvinnor och män och alltför stora skillnader mellan de olika kommundelarna. Antalet företag/arbetsställen minskar men förvärvsfrekvensen ökar något. Alltför många, 65 % av gymnasieeleverna, fullföljer inte sin gymnasieutbildning. Det är visserligen en liten förbättring från föregående år, men det finns mycket kvar att göra.

Vad gäller beroendet av skattemedel utifrån (i formen av bidrag) så svarar utjämningsbidragen (inklusive kommunal fastighetsavgift) för drygt 1,4 miljarder kronor och motsvarar nu 27 % av kommunens intäkter. Botkyrka är alltså fortsatt mycket beroende av utjämningsystemen för att finansiera verksamheterna.

Skattekraften fortsätter att sjunka i kommunen och ligger på 87,1 % av riksnittet. Trenden är tydlig och alltså inte bruten - vid maktskiftet 1994 kunde Botkyrka stoltsera med att ligga över riksnittet. Sedan dess har vi sett skattekraften sjunka stadigt, med undantag för något enstaka år. Förslaget till nytt utjämningsystem kommer innebära minskade "intäkter" för Botkyrka de kommande åren, vilket vänstermajoriteten naturligtvis ser som ett problem. Vi ser det som en möjlighet för kommunen att koncentrera sina resurser till kärnuppgifterna.

Nettoinvesteringarna omfattade 482 miljoner kronor för 2013 och självfinansieringsgraden var 85 procent, den kommunala upplåningen ökade därmed med 137 miljoner kronor. Kommunen är, utifrån storlek, relativt sett lågt belånad i dagsläget - låneskulden uppgår till 2,4 miljarder kronor. Detta mycket tack vare försäljningen av allmännyttiga lägenheter på Albyberget. Detta, sett till investeringar och låneskuld, positiva år kommer dock följas av tuffare år då många investeringar

behöver göras framöver, som kommer att innebära en ökad upplåning. Eller som det står i framåtblicken, på s. 37;

"Kommande år är investeringstrycket så stort att det kommer att bli mycket svårt att undvika en betydande ökning av kommunens upplåning, särskilt mot bakgrund av att de ekonomiska förutsättningarna för starka resultat ser betydligt sämre ut de närmaste åren."

Vad gäller de kommunala bolagen så är det blandade resultat i årsredovisningen. Genom gemensamt ansvarstagande ser ekonomin för AB Botkyrkabyggen bättre ut än på länge. Vi behöver dock sälja ytterligare lägenheter de närmaste åren för att stärka ekonomin – samt producera nya hyresrätter. För Upplev Botkyrka AB:s del så beror det svagare resultatet på bl.a. hyreskostnader som rör Salmerska Huset och intäktsbortfall kopplade till Hågelbyparken. Vi menar på att bolaget skulle fungera bättre och kunna operera snabbare utan en så tydlig koppling till den kommunala organisationen.

Vad majoriteten däremot är försiktig med är att redogöra för hur prognoserna för framtiden ser ut. Botkyrkabyggen kommer gå igenom en tuff period de kommande tio åren med bl.a. en kraftigt ökad upplåning för att klara sina åtaganden.

Energibolagen kanske på papperet ser ut som välmående bolag just nu men framtiden ser inte lika ljus ut. För att tala klarspråk ser det mycket allvarligt ut i ett tioårsperspektiv med kraftigt sjunkande efterfrågan på den energi som bolagen producerar och distribuerar. Vi vill öppna upp möjligheten att få in fler ägare i energibolagen.

Vi är vidare bekymrade över att siffrorna kring upplevd diskriminering går åt fel håll, förra året 15 % mot 10 % år 2011. Vi vill att kommunen nu skyndsamt börjar omsätta den interkulturella strategin i praktisk handling, t.ex. genom utbildningsinsatser där vår lokala stiftelse, Mångkulturellt Centrum, kan spela en viktig roll.

Majoriteten lyfter särskilt fram att företandet kring KKN inte tycks blomstra som man skulle vilja önska. Vår inställning till företagande är att det är positivt oavsett vilket företag som vill etablera sig i kommunen. Vi ska inte säga nej till några företag som inte "passar in i profilen". Ifråga om KKN så måste företaget inom den branschen växa fram organiskt, finns det en marknadsefterfrågan för de produkter som KKN-företagen vill tillhandahålla så kommer företagen att gå bra, växa och fler kommer att etableras.

I ärendet finns det ett förslag om att avsätta ytterligare 1,8 miljoner kronor till den kompetensfond som syftar till att fortbilda kommunal personal. Detta är bra av flera skäl, dels för att kommunen som arbetsgivare bättre tar sitt ansvar som arbetsgivare och dels för att medborgarna skall kunna räkna med en bättre kvalitet i verksamheterna, framförallt inom välfärdens kärna där den största delen av fondens medel läggs.

Jimmy Baker

Yngve RK Jönsson

Stina Lundgren

BOTKYRKAPARTIET

**Särskilt yttrande
2014-04-24**

§

Kommunens årsredovisning 2013 (KS/2014:155)

Vi i BP har tagit del av föreliggande årsredovisning för 2013 och kan konstatera att kommunen och dess bolag visar på ett positivt resultat men man bör tänka på att de statliga utjämningsbidragen under de senaste åren stärkt kommunens ekonomi samtidigt som tyvärr den egna skattekraften legat kvar på en låg nivå.

Kommunen har erhållit ett återbetalningsbelopp om 60 miljoner kronor från AFA Försäkring AB för inbetalda försäkringar för avtalsräkningar, vilket kan bli något vilseledande vid jämförelse med övriga poster i årets bokslut.

Därutöver anser vi att en redogörelse för kommunens internbank bör kunna uttryckas bättre i syfte att få klarhet i internbankens roll contra kommunens soliditet och förhållande till de kommunala bolagen.

Tyvärr kan vi konstatera att kommunens låneskuld är stor och har ökat med risk att öka ytterligare bl a beroende på allt för stora satsningar på olika investeringsobjekt som medfört eller kommer medföra ökad upplåning.

Vi ser det som positivt att den särskilda kompetensutvecklingsfonden för kommunens personal inrättats och verkar bli en bra modell, som kommer ge ett gott resultat om ytterligare ett par år.

Ulla-B. Ludvigsson

Lena Karlsson

Nils Junker

Sandra Foltas

§ 70

Ombudgeteringar från 2013 till 2014 (KS/2014:226)

Beslut

Kommunfullmäktige medger ombudgeteringar med 14,2 miljoner kr på driftbudgeten och med 212,2 miljoner kr på investeringsbudgeten i enlighet med kommunledningsförvaltningens förslag i bilaga 1 med tillägget att arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden får ombudgetera med 2,2 miljoner kr.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har 2014-04-07 § 88 lämnat ett förslag till beslut.

Kommunstyrelsen lämnade den 7 januari sitt svar på revisionsrapporten "Granskning av investeringsprojekt" från maj 2013. I rapporten berör revisorerna även frågan om ombudgeteringar. Man konstaterar där att det förekommer att lokalinvesteringar slentrianmässigt ombudgeteras trots att ett nytt anslag finns i ettårsplanen. Kommunstyrelsen beslutade i sitt svar att en mer restriktiv hållning till ombudgeteringar skulle tillämpas redan i ärendet angående ombudgetering av investeringar mellan 2013 och 2014.

Synpunkterna på hanteringen av ombudgeteringar på investeringssidan har föranlett nämnderna att i sina förslag mer konsekvent pröva behovet av ombudgeteringar. I de fall där nämnden enligt kommunledningsförvaltningens bedömning inte gjort den prövningen föreslår vi en justering av nämndens förslag.

På investeringsbudgeten föreslås ombudgeteringar med sammanlagt 212,2 miljoner kr vilket överstiger nämndernas förslag med 3,2 miljoner kr. Att beloppet överstiger nämndernas yrkanden beror på att kommunledningsförvaltningens förslag i två fall innehåller anskaffning av inventarier med tillsammans 8 miljoner kr, som medgivits i budget och som nämnderna av förbiseende inte tagit upp i sina förslag. I förhållande till nämndernas yrkanden i övrigt har utbildningsnämndens, vård- och omsorgsnämndens och kultur- och fritidsnämndens förslag reducerats med tillsammans 4,8 miljoner kr.

2014-04-24

Dnr KS/2014:226

Det avser i samtliga fall projekt där nya investeringsanslag finns i 2014 års budget.

Efter genomgång av nämndernas önskemål föreslår kommunledningsförvaltningen att 12 miljoner kr ombudgeteras på driftbudgeten vilket är 10,7 miljoner kr lägre än de yrkanden nämnderna lämnat. Av beloppet avser 3,3 miljoner kr återstående del av de medel för kompetensutveckling som medgivits nämnderna under 2013.

Utöver kommunledningsförvaltningens förslag föreslås en ombudgetering för arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden på 2,2 miljoner kronor. Detta innebär att ombudgeteringen på driftsbudgeten uppgår till totalt 14,2 miljoner kr.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse 2014-03-20.

Expedieras till:

- Samtliga nämnder
- Verksamhetschef Anna Giotas Sandquist, kommunledningsförvaltn.
- Controller Magnus PG Eriksson, kommunledningsförvaltningen
- Controller Cagri Hayran, kommunledningsförvaltningen
- Controller Göran Karlsson, kommunledningsförvaltningen
- Controller Monica Blommark, kommunledningsförvaltningen
- Ekonomiassistent Suzana Milosavljevic, kommunledningsförvaltningen

2014-03-20

Referens
Göran Karlsson

Mottagare
Kommunstyrelsen

Ombudgeteringar från 2013 till 2014

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige medger ombudgeteringar med 12 miljoner kronor på driftbudgeten och med 212,2 miljoner kronor på investeringsbudgeten i enlighet med kommunledningsförvaltningens förslag i bilaga 1.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen lämnade den 7 januari sitt svar på revisionsrapporten "Granskning av investeringsprojekt" från maj 2013. I rapporten berör revisorerna även frågan om ombudgeteringar. Man konstaterar där att det förekommer att lokalinvesteringar slentriansmässigt ombudgeteras trots att ett nytt anslag finns i ettårsplanen. Kommunstyrelsen beslutade i sitt svar att en mer restriktiv hållning till ombudgeteringar skulle tillämpas redan i ärendet angående ombudgetering av investeringar mellan 2013 och 2014.

Synpunkterna på hanteringen av ombudgeteringar på investeringssidan har föranlett nämnderna att i sina förslag mer konsekvent pröva behovet av ombudgeteringar. I de fall där nämnden enligt kommunledningsförvaltningens bedömning inte gjort den prövningen föreslår vi en justering av nämndens förslag.

På investeringsbudgeten föreslås ombudgeteringar med sammanlagt 212,2 miljoner vilket överstiger nämndernas förslag med 3,2 miljoner. Att beloppet överstiger nämndernas yrkanden beror på att kommunledningsförvaltningens förslag i två fall innehåller anskaffning av inventarier med tillsammans 8 miljoner, som medgivits i budget och som nämnderna av förbiseende inte tagit upp i sina förslag. I förhållande till nämndernas yrkanden i övrigt har utbildningsnämndens, vård- och omsorgsnämndens och kultur- och fritidsnämndens förslag reducerats med tillsammans 4,8 miljoner. Det avser i samtliga fall projekt där nya investeringsanslag finns i 2014 års budget.

Efter genomgång av nämndernas önskemål föreslår kommunledningsförvaltningen att 12 miljoner ombudgeteras på driftbudgeten vilket är 10,7 miljoner lägre än de yrkanden nämnderna lämnat. Av beloppet avser 3,3 miljo-

2014-03-20

Dnr KS/2013:176

ner återstående del av de medel för kompetensutveckling som medgivits nämnderna under 2013.

Ärendet

Ombudgetering medges endast om man har särskilt avsatta pengar i budget för ett visst ändamål men där medlen inte hunnit användas för det som avsågs med anslaget. Det ska alltså vara fråga om specifikt avsatta medel, exempelvis ett tilläggsanslag för visst ändamål eller ett investeringsprojekt där användningen tidsmässigt skjuts fram. Löpande drift eller årliga investeringar där nya pengar finns i nästa års budget ombudgeteras inte.

Kommunledningsförvaltningens förslag till ombudgeteringar på driftbudgeten uppgår till 12 miljoner. Beloppet är 10,7 miljoner lägre än nämndernas yrkande. De nämnder som berörs av justeringen är arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, socialnämnden och vård- och omsorgsnämnden. Förändringarna av nämndernas förslag är i samtliga fall motiverade med att de ändamål som framförts förutsätts ingå i ordinarie drift i ettårsplanen för 2014.

Totalt sett uppgår ombudgeteringarna för pågående investeringsprojekt till 212,2 vilket är 3,2 miljoner högre än nämndernas framställningar. Vård- och omsorgsnämnden och kultur- och fritidsnämnden har av förbiseende inte tagit upp ombudgeteringsbehov för inventarier på äldreboendet Tornet respektive Alby fritidsgård varför kommunledningsförvaltningens förslag i den delen överstiger yrkandena med 8 miljoner. I övrigt har vård- och omsorgsnämndens, utbildningsnämndens och kultur- och fritidsnämndens yrkanden begränsats med sammanlagt 4,8 miljoner. Det avser i samtliga fall investeringsändamål där nya anslag finns i ettårsplan 2014.

Utöver de föreslagna ombudgeteringarna finns pågående investeringar som löper över årsskiftet och som inte ombudgeteras. Det gäller fleråriga investeringsprojekt som pågår under en längre tidsperiod.

Mattias Jansson
Kommundirektör

Niclas Johansson
Ekonomichef

Expedieras till
Text

Ombudgeteringar från 2013 till 2014, investeringar

belopp i tkr

Nämnd/ förvaltning	projekt Ändamål	Budget- avvik	Yrkad ombudg	Förslag	kommentar
Kommunstyrelsen/ Kommunledningsförvaltningen	Summa	1 000	4 093	4 093	
	3006 Hyllsystem, kommunarkivet		446	446	
	3000 IT, åtkomstlösning		1 300	1 300	
	Näringslivscentrum		169	169	
	Medborgarkontoret, upprustning		78	78	
Kommunstyrelsen/ Resultatenheter	3008 Laddningsstolpar	1 000	1 000	1 000	
	3200 Infrastruktur, elbilar		1 100	1 100	
Teknisk nämnd	Summa	113 013	112 570	112 570	
	3822 Upprustning Barn o ungdom	5 443	5 000	5 000	
	3901 Skalskydd dricksvatten	7 492	7 492	7 492	
	3903 Vattenledning Uttran-Lindhov	20 000	20 000	20 000	
	3906 Uppgrad, avl pump station	2 764	2 764	2 764	
	3907 Dagvatten norra Botkyrka	53 213	53 213	53 213	
	3911 Huvudvattenledning Tumba	23 377	23 377	23 377	
	3921-39 Mindre investeringar VA	724	724	724	
Samhällsbyggnadsn	Summa	34 162	27 397	27 397	
	3707 Markförvärv	5 000	5 000	5 000	
	3709 Riksten åtg. Övr. Tullinge	983	983	983	
	3710 Förnyelseåtgärder	2 943	2 943	2 943	
	3712 Tillgänglighet	4 919	1 200	1 200	
	3713 Miljöåtgärder	405	300	300	
	3714 Lek och rekreation	4 231	3 600	3 600	
	3716 Trafikplan	723	723	723	
	3719 Belysningsprogram	419	419	419	
	3720 Gång- och cykelvägar	5 430	5 430	5 430	
	3721 Kartsystem inkl webbkarta	1 465	1 465	1 465	
	3722 Mindre åtgärder				
	3723 Alby strand	2 775	2 775	2 775	
	3725 Blickabrget lokalgata	2 410	100	100	
	3730 Diverse investeringar, arkiv	1 000	1 000	1 000	
	3726 Mindre kompl åtgärder	1 459	1 459	1 459	
Kultur- o fritidsnämnd	Summa	1 022	984	2 224	
	3174 Lagret, inredning	200	200	200	
	3192 E-utveckling	684	424	424	
	3188 Armaturer, Rackethallen	100	100	100	
	3199 Diverse underhåll	260	260	0	saknas ekonomiskt utrymme
	3175-77 Inredning, Riksten o Storvreten	-1 197			
	3165 Alby fritidsgård, inredning	1 500		1 500	ej med av kultur- o fritid
	Övriga investeringar	-525			
Utbildningsnämnd	Summa	23 997	23 714	20 454	
	3400 Inventarier	1 102	1 086	0	finns anslag 2014
	3401 Lokalanpassningar	1 819	1 819	1 500	finns anslag 2014
	3417 Storvretsskolan, invent	3 948	3 948	3 948	
	3402 Arbetsmiljö	1 735	1 735	0	finns anslag 2014
	3421,3432 Örtagården/ Brunna , invent	1 955	1 955	1 955	
	3419 Nyängsgården, inventarier	1 372	1 372	1 372	
	3422-3429 Försk Luna o Stella, inventarier	754	754	754	
	3424 Violen, inventarier	1 867	1 867	1 867	
	3434 Staren förskola, invent	500	200	200	
	3435 Albydalen, förskola, invent	5 000	5 000	5 000	
	3431 Vreta förskola, invent	2 065	2 065	2 065	
	3404 Övervakningskameror	70	70	0	finns anslag 2014
	3427 Rikstens skola, inventaier	1 335	1 335	1 335	
	3440 Trådlöst nätverk	234	0	0	
	3444 Gymnasieskolan, inventarier	53	50	0	finns anslag 2014
	3446 Gymnasiet, säkerhetsåtg	458	458	458	
	Övriga investeringar	-270	0	0	
Socialnämnd	Summa	2 000	2 000	2 000	
	3696 Boende	2 000	2 000	2 000	
Vård- o omsorgsnämnd	Summa	12 784	6 274	11 480	

belopp i tkr		Budget-	Yrkad	Förslag	kommentar
Nämnd/ förvaltning	projekt Ändamål	avvik	ombudg		
	3305 Nytt verksamhetssystem	3 500	3 500	3 500	
	3304 Data, nät, tele	2 004	2 004	700	finns anslag 2014
	3306 Digital nyckelhantering	770	770	770	
	3308 Tornet inventarier	6 510		6 510	ej medtaget av vof
KFs förfogande	Summa	32 000	32 000	32 000	
	Rödstu Hage	12 000	12 000	12 000	
	Gruppboenden (från 2011)	20 000	20 000	20 000	
SUMMA TOTALT		219 978	209 032	212 218	

§ 76

Strategi - Kreativa Botkyrka (KS/2014:188)

Beslut

Kommunfullmäktige antar förslag till strategi Kreativa Botkyrka som ersätter Botkyrkas upplevelsesatsning – en strategi för att stimulera kreativitet och entreprenörskap (KS/2007:56)

Kommunstyrelsens beslut i ärendet:

Kommunstyrelsen ger kommunledningsförvaltningen i uppdrag att implementera strategin tillsammans med nämnder, berörda bolag och stiftelsen Mångkulturellt centrum. Implementeringen ska ske i dialog.

Kommunstyrelsen ger kommunledningsförvaltningen i uppdrag att bearbeta relevanta målformuleringar i förslag till flerårsplan 2016-2019 med ledning av inriktningen i Kreativa Botkyrka.

Kommunstyrelsen ger kommunledningsförvaltningen i uppdrag att utveckla indikatorer och metoder för att mäta Botkyrkas kreativa klimat.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har 2014-04-07 § 94 lämnat ett förslag till beslut.

Kommunledningsförvaltningen genomförde 2011 en översyn av Botkyrkas upplevelsesatsning – en strategi för att stimulera kreativitet och entreprenörskap (KS/2007:56). Efter genomförd utredning fick kommunledningsförvaltningen i uppdrag att ta fram en ny strategi som skulle vidareutveckla upplevelsesatsningen. Ett förslag till strategi kallad Kreativa Botkyrka framställdes under hösten 2012 och våren 2013. Kommunstyrelsen beslutade i juni 2013 att skicka strategin på remiss till nämnder, kommunala bolag och stiftelse (KS/2013:314). Remissinstanserna lämnade flera värdefulla synpunkter. Nu finns ett omarbetat förslag till strategi.

2014-04-24

Dnr KS/2014:188

Förslag till strategi Kreativa Botkyrka vidareutvecklar och breddar Botkyrkas upplevelsesatsning genom att förbättra kommunens förmåga att stödja och tillvarata Botkyrkabornas och den egna organisationens kreativitet.

Strategins målsättning är att Botkyrka ska präglas av ett tillåtande och kreativt klimat. Botkyrkaborna ska veta att det i vardagen alltid är nära till möjligheter att utvecklas, ta plats och bidra till en hållbar utveckling utifrån sina egna förmågor och intressen.

För att nå målet presenterar strategin två utvecklingsområden. Det första heter "Kommunen som möjliggörare" och handlar om att vi som kommun ska göra vad vi kan för att Botkyrka ska vara en plats där människor kan förverkliga och få uppmärksamhet för sina idéer. Det andra heter "Utrymme för kreativitet" och handlar om att Botkyrkabor i sin vardag ska ha närhet till fysiska och sociala miljöer för att utveckla sina idéer och sitt skapande.

Strategin blir ett underlag för nämnder, kommunala bolag och stiftelse i deras arbete med åtaganden i flerårsplan, ettårsplan och andra styrande dokument.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse 2014-03-24.

Yrkanden

Katarina Berggren (S), Bosse Olsson (MP) och Deniz Bulduk (MP) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Särskilt yttrande

Östen Granberg (SD) lämnar ett särskilt yttrande, bilaga.

Expedieras till:

- Samtliga nämnder
- AB Botkyrkabyggen
- Botkyrka Stadsnät AB
- Mångkulturellt centrum
- Upplev Botkyrka AB
- Utvecklingsledare Gustav Fridlund, kommunledningsförvaltningen

Yttrande

Kommunfullmäktige

2014-04-24

Ärende: 76

Strategi – Kreativa Botkyrka (KS/2014:188)

I en del av den strategi som kreativa Botkyrka innehåller anser man att man skall skapa ett interkulturellt samhälle där vi samspekar inte bara umgås.

Sverigedemokraterna har som utgångspunkt att vi vill skapa ett gemensamt kulturellt samhälle med gemensamma värderingar som grund.

Vi anser att Sverigedemokraternas utgångspunkt bättre gagnar sammanhållningen mellan medborgarna inom kommunen.

För Sverigedemokraterna Botkyrka
Östen Granberg, Gruppledare

§ 78**Jämställd resursfördelning i Botkyrka kommun
(KS/2014:153)****Beslut**

Kommunfullmäktige har tagit del av informationen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har 2014-04-07 § 96 lämnat ett förslag till beslut.

Under hösten 2013 arbetade deltagare från kommunens förvaltningar med ett kartläggnings- och analysarbete. Arbetet skedde på uppdrag av kommunfullmäktige som i sin ettårsplan för 2013 lämnat i uppdrag till sina nämnder att ”... *aktivt arbeta med att genom sin styrning och uppföljning säkerställa en jämställd resursfördelning och bidra till en positiv utveckling av verksamheternas kvalitet och resultat för båda könen*”¹.

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna har en bred ansats och det fanns en osäkerhet på förvaltningarna om hur det skulle tolkas. Kommunledningsförvaltningen initierade därför en gemensam kartläggnings- och analysprocess för att belysa hur ekonomiska resurser fördelats i ett avgränsat område för varje förvaltning. Ambitionen var att så långt som möjligt ha ungas villkor som ett gemensamt tema som inspel till arbetet med den ungdomspolitiska handlingsplanen.

De samlade resultaten uppmärksammar oss på att det i nuläget är svårt att säkerställa en jämställd resursfördelning. Samtidigt belyser kartläggningarna faktiska skillnader vad gäller både representation och kostnader inom de olika verksamheterna, men många gånger har viktiga delar i underlaget saknats vilket gör det svårt att uttala sig om fördelningen av resurser är rimlig eller inte.

¹ Kommunfullmäktiges ettårsplan 2013, s.24

2014-04-24

Dnr KS/2014:153

Det har visat sig vara en utmaning att plocka ut nödvändig statistik ur systemen och ibland saknades rutiner för hur könsuppdelad statistik ska föras. Tillsammans med att det råder osäkerhet kring hur resultaten ska tolkas behöver det fortsatta arbetet inrymma kompetensutveckling och starkare processtöd, framför allt med analyserna. I arbetet har också vikten av en *hel* styrkedja, tydlig beställning och efterfrågan från framför allt nämnderna uppmärksammats.

I rapporten samlas förvaltningarnas arbete och resultat tillsammans med ett antal rekommendationer för det fortsatta arbetet:

- Nämnderna behöver fortsatt stärka sin roll i beställning och uppföljning av sina verksamheter ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Verksamhetssystemen behöver fortsatt utvecklas för att underlätta kvalitetssäkring och uppföljning av insatser utifrån individ/kön och fördelning av resurser.
- Beköningen av styrsystemet behöver fortsatt fördjupas så att arbets sättet slår igenom i alla verksamheter.
- Arbetet med analyser behöver fortsatt fördjupas.

Demokratiberedningen har behandlat ärendet 2014-03-14 § 13.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i en tjänsteskrivelse 2014-02-24.

Yrkande

Yngve RK Jönsson (M) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Expedieras till:

- Samtliga nämnder
- Verksamhetschef Anna Giotas Sandquist, kommunledningsförvaltn
- Praktikant Sandra Henze, kommunledningsförvaltningen

7

Redovisning av delegationsbeslut maj 2014 (von/2014:47)

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden har tagit del av besluten.

Sammanfattning

Redovisning av delegationsbeslut fattade av verksamhetschefer och förvaltningschef.

8

Övriga frågor